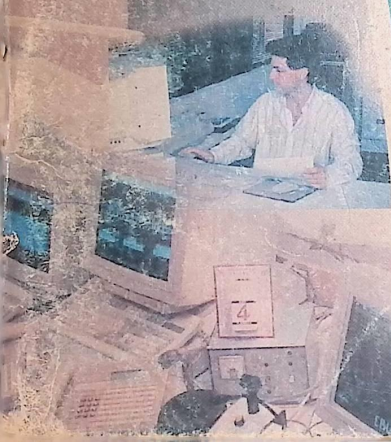

N. SANAYEV, G. SANAYEV

AUDIT FANI BO'YICHA AMALIY MASHG'ULOTLAR TO'PLAMI

TOSHKENT — 2004

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O'RTA MAXSUS
TA'LIM VAZIRLIGI

O'RTA MAXSUS KASB-HUNAR TA'LIMI MARKAZI

O'RTA MAXSUS, KASB-HUNAR TA'LIMINI
RIVOJLANTIRISH INSTITUTI

N. SANAYEV, G'. SANAYEV

AUDIT FANI BO'YICHA AMALIY MASHG'ULOTLAR TO'PLAMI

Kasb-hunar kollejlari uchun o'quv qo'llanma

TOSHKENT — 2004

N. Sanayev, G'. Sanayev

Audit fani bo'yicha amaliy mashg'ulotlar to'plami:
Kasb-hunar kollejlarning «Buxgalteriya hisobi»
yo'nalishi talabalari uchun. — T.: «Bilim», 2004.

Sarlavhada: O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta
maxsus ta'lim vazirligi, O'rta maxsus kasb-hunar ta'limi
markazi.

Taqrizchilar: iqtisod fanlari nomzodlari *B. Hasanov,*
T. Qudratov,
oliy toifadagi kollej o'qituvchisi,
xalq ta'limi a'lochisi *N. Sanaqulov*

Ushbu qo'llanmada korxonalar faoliyatida auditorlik tekshiruvini
o'tkazish bo'yicha topshiriqlar, ularni bajarish uslublari, auditorlik
tekshiruvi jarayonida tuziladigan hujjatlar, ularning yakunlarini
rasmiylashtirish namunalari keltirilgan. Shuningdek, zarur me'yoriy
hujjatlar ham keltiriladiki, ularning ko'p variantli xo'jalik vaziyatlaridan
kelib chiqib yakunlash tartiblari ko'rsatilgan. Bunda yakuniy yechimlarda
qulay tanlashga e'tibor qaratilgan. Qo'llanma iqtisodiy yo'nalishdagi
bakalavriatlarga, magistr'larga, amaliyot xodimlariga hamda kasb-hunar
kollejlarning «Buxgalteriya hisobi» yo'nalishi talabalari uchun mo'l-
jallangan.

BBK 65.052

S $\frac{7431200000-84}{M365(04)-2004}$ - 2004

© «BILIM» nashriyoti, 2004- y.
O'MKHTM, 2004- y.

KIRISH

Siyosiy mustaqillikni qo'lga kiritgan respublikamiz hozirgi iqtisodiy rivojlanishning murakkab davri bo'lgan bozor iqtisodiyotiga o'tish davrini boshdan keshirmoqda.

Bozor iqtisodiyotiga o'tish davrida respublikamiz uchun eng muhim vazifa, bu — iqtisodiy mustaqillikni qo'lga kiritishdan iboratdir.

Ishonchimiz komilki, bu sohada olib borilayotgan chuqur tub islohotni o'tkazayotgan respublikamiz yaqin kelajakda iqtisodiy mustaqillik va kelajagi buyuk davlat bo'ladi. Davlat tizimining turli mulk shakllariga asoslangan xo'jalik subyektlari, ya'ni korxonalarining vujudga kelishi, ularning raqobatbardosh faoliyat ko'rsatishining iqtisodiy jarayonlarida iqtisodiy nazoratni amalga oshirmasdan iqtisodiy mustaqillikni ta'minlab bo'lmaydi. Shu ma'noda o'rta va yuqori malakali buxgalter-iqtisodchilarni tayyorlash jarayonida nazorat fani-ning turli tomonlarini bilish zaruriyat bo'lib, u mutaxassislarning mahoratini oshirishda katta ahamiyat kasb etadi.

Iqtisodiy islohotlar islohotlar uchun emes, balki O'zbekiston Respublikasi fuqarolari farovonligi uchun ekanligi, iqtisodiyotning ustuvor yo'nalishlari asosida rivojlanishi, yangi XXI asr — uchinchi ming yillikda yanada salmoqli rivojlanish yo'llari Oliy Majlis chiqarayotgan qonun va me'yoriy hujjatlarda o'z ifodasini topmoqda. Ayniqsa, 2000, 2002- yillarda auditorlik faoliyati to'g'risida yangi qonun ishlab chiqildi, vazifa uni hayotga tatbiq qilishda qoldi.

Ayniqsa, hozirgi korxonalar mustaqillik sari iqtisodiy yo'l tutayotgan bir paytda, ichki nazoratning chuqurlashtirilishi muhim ahamiyatga ega. Bozor iqtisodiyoti sharoitida korxonalarining mavjud resurslardan samarali foydalanishlarida yuqori malakali mutaxassislar — auditorlik-nazoratchilik

xizmatidan foydalanishlarini hayotning o'zi taqozo qiladi. Korxonalar xalqaro me'yor birligi talablariga o'tadigan bo'lsa, moliyaviy hisobot va voshqaruv hisobining joriy qilinishi, ya'ni korxona faoliyatini xalqaro andozalar talablari darajasiga ko'tarishda auditorlik faoliyatining o'rni nihoyatda muhimdir.

Shu ma'noda quyidagi nazariy masalalarni o'rganish maqsadga muvofiqdir:

— auditning nazariy va uslubiy tomonlari;

— auditning tashkil qilinishi bilan bog'liq bo'lgan muammolarni, bundan tashqari, amaliy jihatdan quyidagi masalalarni o'rganish lozim:

1) audit, uning faoliyat ko'rsatishi bo'yicha qonun, uning tashkiliy tomonlari hamda ularni amaliyotga joriy qilish;

2) auditni rejalashtirish, dasturlash va u asosda ishlash;

3) audit bilan taftish, ularning bir-biridan farqi nimalardan iborat ekanligini bilish;

4) auditorlarning asosiy vazifalari va taftishchilarga nisbatan ularning farqi;

5) auditlar va audit tekshiruvi o'tkazish uchun tegishli axborot vositalar — ma'lumotlardan foydalanishni o'rganish;

6) mamlakatimizda mulkni davlat tasarrufidan chiqarish, va ayniqsa, xususiylashtirishga bog'liq jarayonlarni audit qilish;

7) moliyaviy natijalarni, moliyaviy ahvolni audit tekshiruvidan o'tkazish;

8) valuta operatsiyalari bo'yicha mijozning tashqi iqtisodiy faoliyatini audit tekshiruvidan o'tkazish.

Amaliy mashg'ulotlar to'plami muallif tomonidan tayyorlangan namunaviy dastur asosida tayyorlandi, oldingilariga nisbatan barsha xalq xo'jalik tarmoqlari, turli mulkchilikka asoslangan xo'jalik subyektlaru faoliyatining audit tekshiruvi o'tkazishning xos xususiyatlari bilan to'ldirildi.

1- mashg'ulot

AUDIT HAQIDA TUSHUNCHA. O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA AUDITORLIK FAOLIYATINING TASHKIL QILINISHI

(2 soatga mo'ljallangan, seminar munozara
usulida o'tiladi)

Audit fanini o'rganishda talabalarning o'z ustida ishlashini rejalashtirishni tashkil qilishning nazariy jihatlarini mustaqil o'rganishiga qaratilishi lozim. Shu ma'noda, seminar mashg'ulotlarini o'tkazish, unda talabalarning boshlang'ich adabiyotlardan tegishli mavzularni konspekt qilib o'rganishi muhim o'rin tutadi.

Seminar rejasi:

1. Audit haqida tushuncha va uning mohiyati.
2. Audit fanining predmeti va metodlari. Audit fanining buxgalteriya hisobi, moliya, iqtisodiy va boshqa fanlarga bog'liqligi.
3. O'zbekiston Respublikasida auditorlik faoliyatining tashkil qilinishi va rivojlantirilishi, yangi tahrirdagi qonun va boshqa me'yoriy hujjatlar talablari hisobga olinadi.

Adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasining «Auditorlik faoliyati to'g'risida»gi Qonun. 2000, 2002.
2. Ассоциация бухгалтеров аудиторов Республики Узбекистан. Справочник аудитора. Ташкент, 1994.
3. Э. А. Аренс, Дж. К. Лоббек. «Аудит». — М., «Финансы и статистика». 1995.
4. Ю. М. Итким. «Проблемы становления аудита», «Финансы и статистика», 1992.

5. Газета «Налоговые и таможенные вести». № 6. (134) 30 января — 5 февраля 1997 г.

6. *N.S. Sanayev*. «Audit va taftish». Toshkent, «Fan», 1997- yil.

7. *N.S. Sanayev, R. Narziyev*. «Audit». Toshkent, «Sharq», 2001.

8. *N.S. Sanayev, X. Abdusalomov*. «Audit» fani bo'yicha amaliy mashg'ulotlar to'plami. Toshkent. «Sharq», 2001.

9. *Z. T. Mamatov, D.E. Norbekov, K.A. Shakarov*. «Audit». T., 2002- yil. 280 bet.

2 - mashg'ulot

AUDIT VA UNING TURLARI, SHAKLLARI

(Ikki soatga mo'ljallangan)

Seminar rejasi:

1. Audit va auditorlarning turlari.
2. Auditning shakllari, ularning bir-biridan farqi.
3. Auditorlik umumiy prinsiplari va andozalari.

Adabiyotlar

Adabiyotlar ro'yxatidagi 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 13, 16, 18, 19, 21.

3—4- mashg'ulotlar

AUDITORLIK FIRMALARI ISHINI REJALASHTIRISH VA TASHKIL QILISH

(6 soatga mo'ljallangan. Seminar mashg'ulot
usulida o'tkaziladi)

Seminar savollari:

1. Nima sababdan auditorlik firmalari va auditorlarning ishini rejalashtirish lozim?

- a) auditning maqsadi;
- b) auditning dasturi;
- d) auditni dasturlashda segmentlar tushunchasi va roli;
- e) auditni rejalashtirish bosqichlari nimalardan iborat?
2. Audit tekshiruvini o'tkazish bosqichlari qanday?
3. Audit tekshiruvini yakunlash tartibi.
4. Audit tekshiruvi natijalarini rasmiylashtirish tartibi.
5. Ishki va tashqi auditning farqlari va o'xshashligi.
6. Audit bilan taftishning farqlari nimalardan iborat?

Adabiyotlar

Adabiyot ro'yxatidagi 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 13, 16, 18, 19, 21.

Darsning maqsagi: Auditorlik firmalarining mijozlar bilan ishlashi, ya'ni audit tekshiruvlarini o'tkazish uchun ular o'rtasidagi o'zaro munosabatlarni o'rganishga qaratiladi. Buning uchun quyidagi ishlarni bajarish talab qilinadi:

a) auditorlik firmalarining bo'lajak mijozlar bilan aloqaga kirishish tartibini o'rganish (firmaning mijozga jo'natadigan xati, uning tuzilishi va mazmini); dastlabki ekspertiza o'tkazish uchun tuziladigan shartnomani o'rganish (shartnoma tuzish);

b) auditorlik firmasi va mijoz o'rtasida audit tekshiruvini o'tkazish uchun shartnoma tuzishni o'rganish;

d) audit tekshiruvini o'tkazishda shartnoma asosida jalb qilinadigan mutaxassislar bilan tuziladigan «Pudrat shartnomasi»ni va «Bajarilgan ishni qabul qilish-topshirish dalolatnomasi»ni tuzishni o'rganish.

Auditorlik firmalarining audit tekshiruvini boshlashdan oldin mijozlarga xat jo'natiladi, so'ngra audit tekshiruvini o'tkazish uchun ularning roziligini olish va hisobotni taqdim etish formasi kelishiladi.

Xatning maqsadi ikki tomon fikrini aniq ifoda etish (auditorning majburiyatlari va vakolatlarini belgilash (aniqlash), tayinlangan auditorni qabul qilish, ish hajmi, hisobot

shakli to'g'risida yozma tasdiq olish; mijoz va auditorning majburiyatlarini aniqlab olish. Ko'p hollarda xatning mazmuni va tarkibi quyidagicha bo'ladi: kirish qismida auditning standartlari ko'rsatiladi, auditning ahamiyati va foydasi to'g'isida yoziladi; auditni o'tkazish tartibi ko'rsatiladi va buxgalteriya hisobini yuritish, soliqlarni hisoblash bo'yicha qo'shimcha taklif qilinayotgan xizmatlar to'g'risida yoziladi; bajarilgan ish uchun to'lovlar yuzasidan takliflar yoziladi. Mijozlar bilan ishlash mobaynida bajariladigan ish hajmini va murakkablik darajasini, bajarish muddatlarini aniqlash maqsadida dastlabki ekspertiza o'tkazilishi mumkin.

Buning uchun shartnoma tuziladi (ilovada keltirilgan). Xat, dastlabki ekspertiza natijalari asosida auditorlik firmasi va mijoz o'rtasida «Pudrat shartnomasi» tuziladi (2- ilova talablari asosida bajariladi).

5- mashg'ulot

PUL MABLAG'LARI VA QIMMATBAHO QOG'OZLARNI AUDIT VA TAFTISH QILISH

Birinchii amaliy topshiriq

A. Xazinani taftish qilish

Joriy yilning 5- fevral kuni Narpay tumani Qishloq va suv xo'jaligi boshqarmasining auditori (topshiriqlardagi xo'jalik operatsiyalari va raqamlar, shuningdek, audit-taftishchi ismi, sharifi shartli) o'rtoq B. Haqqulov 5- fevraldagi 110- sonli buyruqqa binoan, qishloq xo'jalik korxonasi xazinasidagi pul mablag'lari va qimmatbaho qog'ozlarni bosh buxgalter S. No'mozov va xazinabon O. Berdiyev ishtirokida taftish o'tkazdi.

Topshiriqning shartlari

1. Xazinabon sanoq vaqtida so'nggi hisobotga kiritilmagan quyidagi hujjatlarni taqdim etdi:

Vaqt	Hujjat tartib raqami	Hujjatning nomi va qisqacha mazmuni	Summasi
4.02.	145.	Xazina kirim orderi Bankdagi maxsus ssuda hisob raqamidan 326236-sonli chek bo'yicha mehnat haqini berish uchun naqd pul olingan.	153000
4.02.	146.	Bosh zootexnik R.Otayevga safar xarajatlari uchun avans hisobidan bo'nak — avans berilgan. Mablag'dan sarflanmay qolgan pulni korxona xazinasiga topshirdi.	4900
4.02.	147.	B.Sattorov oshxonadagi ovqatlar realizatsiyasidan olingan daromadlarni xazinaga topshirdi.	30590
5.02.	148.	Bank muassasasidagi hisob raqamidan 098513-sonli chekbo'yicha qurilish ishlariga mehnat haqi berish uchun naqd pul olindi.	56050
5.02.	149.	Xo'jalik ishchisi S.Hamroyevdan qurilish materiallari uchun xazinaga naqd pul kirim qilindi.	14590
1.02.		Pul bo'yicha kirim qaydnomalari: ishchilardan kvartira haqi uchun to'lovlar qabul qilindi.	14670
3.02.		Bolalar bog'chalarida tarbiyalanuvchilarning otonalaridan badallar qabul qilindi.	10260
4.02.	185.	Xazina chiqim orderi: Bosh mol doktiri X.Saidovga hisob berish sharti bilan xazinadan bo'nak puli safar xarajatlariga berildi.	6000
4.02.	186.	Molboqar T.Isoqovga vaqtinchalik kasallik davri uchun nafaqa to'landi.	4870
4.02.	187.	Haydovchi B.Rahmatovga mehnat haqi hisobidan bo'nak pul to'landi.	4000
4.02.	188.	Qurilish muhandisi Y.Botirovga safar xizmati xarajatlarini qoplash uchun pul berildi.	750
4.02.	189.	«Idora tovarlari» do'koniga idorada ish yuritish uchun sotib olingan jihozlarga naqd pul to'landi.	580
5.02.	190.	Bank muassasasidagi joriy hisob raqamiga xazinaga kirim qilingan pullar topshirildi.	45000
4.02.	17.	Mehnat haqi bo'yicha to'lov qaydnomalari. 1-son brigadaa'zolariga qaydnomabo'yicha 535000 so'm to'lanishi ko'rsatilgan. Lekin hammasi tarqatilmagan.	532500
4.02.	18.	Qurilish briqadasining yollanma ishchilariga qaydnomabo'yicha 56500 so'm ko'rsatilgan, lekin hammasi tarqatilmagan.	53000

Vaqt	Hujjat tartib raqami	Hujjatning nomi va qisqacha mazmuni	Summasi
4.02.	19.	Boshqaruv ma'muriyati xodimlariga to'lov qaydnomasi bo'yicha 262000 so'm to'lanishi ko'rsatilgan. Lekin hammasi tarqatilmagan.	259700
5.02.	20.	Ferma ishchilariga to'lov qaydnomasi bo'yicha 307500 so'm to'lanishi ko'rsatilgan, lekin hammasi tarqatilmagan	73500
5.02.	21.	2- son brigada a'zolariga ushbu qaydnoma bo'yicha 390000 so'm to'lanishi ko'rsatilgan, lekin hammasi tarqatilmagan.	270000
		JAMI:	1533960

2- jadval

2. Korxona xazinasi sanoq o'tkazish hay'atiga quyidagi naqd pullarni taqdim etdi:

Kupyurlar	Miqdori (dona)	Yig'indisi
100	120	12000
50	31	1550
25	105	2625
10	150	1500
5	90	45
3	36	108
1	62	62
	JAMI:	17890

3. Joriy yilning 5- fevral kunidagi xazina daftari va buxgalteriya ma'lumotnomasiga binoan xazinadagi naqd pul qoldig'i 8625 so'mni tashkil qildi.

4. Xazinabon 5- fevral kuni inventarizatsiya oldidan xazina hisobotida 7332,5 so'mlik qoldiqni chiqargan.

Eslatma: 20, 21- sonli to'lov qaydnomalari hisobotga kiritilmagan, chunki ular bo'yicha yana ko'p pul to'lanishi kerak.

5. 17, 18, 19- sonli to'lov qaydnomalari bo'yicha joriy yilning 5- fevral kuni 191, 192, 193- sonli xazina chiqim orderlari to'lg'azildi.

6. Bundan tashqari, xazinabon sanoq o'tkazish hay'atiga 200 so'mlik davlat markasi, 50 so'mlik pochta markasi, 3 dona 3600 so'mlik dam olish uyiga yo'llanmani taqdim qildi.

B. Xazinani tekshirish shartlari

Audit davomida xazina intizomining buzilishi quyidagicha sodir bo'lganligi aniqlandi:

1. Har oyda xazinadagi pul mabag'larini to'satdan inventarizatsiya qilish o'tkazilmagan.

2. Buxgalteriyada xazinaga berilgan kirim va chiqim hujjatlarini ro'yxatga olish daftari yuritilmagan.

3. Xazinadagi kirim va chiqim orderlari xazinabon tomonidan to'lg'azilmagan.

4. Kirim xazina orderlariga «olindi» yoki «to'landi» tamg'alari qo'yilmagan. Korxona rahbari va bosh buxgalter imzosi bo'lmagan holda xazinadan jami 150000 so'mlik naqd pul berilgan. Masalan, 2000- yilning 15- yanvarida 105- sonli xazina chiqim orderi bilan bosh muhandis P. Eshniyozovga 8000 so'm, 22- yanvar kuni 4- brigada boshlig'i R. Hamroyevga 148- raqamli xazina chiqim orderi bilan 9500 so'm xazinadan naqd pul berilgan.

5. Ayrim xazina chiqim orderlarida tashkilotning nomi ko'rsatilmagan, pul olingan sanalar qo'yilmagan, «oldim» qatoridagi olingan sanalar ko'rsatilmagan yoki xazinabon tomonidan to'lg'azilmagan.

6. Korxona ishchilar ro'yxatida bo'lmagan yollanma ishchilarga ham xazinadan 3200 so'm berilgan hamda ulardan zarur hujjatlar talab qilinmagan. Masalan, S. Olimovga muzlatgichni ta'mirlagani uchun 1185 so'm, T. Arziyevga yozuv mashinasini ta'mirlagani uchun 570 so'm to'langan.

7. Xazina binosi alohida xonaga ega emas.

8. Doimiy ravishda hujjatlar aylanishi rejasiga qarab xazinabon tomonidan hisobot tuzilmagan. Masalan, 2000-

yilning 14- martidan so'ng 25- martda, 19- iyundan so'ng 27- iyunda, 21- dekabrda so'ng 31 dekabrda hisobot to'lg'azilgan.

Auditor tekshirilayotgan yilning birinchi yarim yilligida xazinada bo'lib o'tgan operatsiyalarni tekshirib, o'z vaqtida kiringa olinmagan naqd pullar qaydnomasini tuzdi (3-jadval).

3- jadval

№	Bank muassasasidagi naqd pul			Xazinaga kiring qilingan		
	Bank ko'chirmasidagi sana bo'yicha	Chek raqami	Yig'indisi	Sana	Xazina kiring hujjatlarining raqami	Yig'indisi
1	21.01	763	100000	28.01	112	100000
2	10.02	766	100000	16.02	165	40009
3	10.02	767	100000	19.02	166	100000
4	4.03	774	230000	10.03	298	230000
5	14.03	778	500000	16.03	303	500000
6	26.05	789	800000	24.05	590	600000
7	16.06	792	160000	26.06	737	160000
8	23.06	794	1456800	20.06	739	1456800
9	30.06	795	100000	26.06	768	100000
10	2.07	796	3091800	14.07	790	3091800
11	7.07	797	80000	16.07	791	80000

4- jadval

Ko'rsatkichning nomlari	Summa
Sof sotish hajmi	6855000
Sotilgan mahsulot qiymati	5842000

Talab qilinadi: xazinaning barcha zarur taftish hujjatlarini rasmiylashtiring, pul mablag'larining tegishli hisobotini tuzishga alohida audit tekshiruvchi o'tkazing va auditorning xulosasini yozing.

Qisqa muddatli kreditlarning qaytarilish koeffitsiyenti

1- topshiriqning 2- qismi ma'lumotlaridan hamda quyidagi ko'rsatkichlardan foydalanib, xo'jalikning qisqa muddatli kreditlarining qaytarilish koeffitsiyentini hisoblang.

1. Debitor qarzdorlikning o'rtacha aylanishi.
2. To'lov kunlarining o'rtacha soni.
3. Tovar zaxiralarining o'rtacha aylanishi.
4. Jo'natish uchun o'rtacha kunlar soni.
5. Tovar zaxiralarini naqd pulga aylantirish kunlarining o'rtacha sonini toping. Auditor xulosasini toping.

Operativ va ishchi ko'rsatkichlar bo'yicha topshiriqlar: Xo'jalikning 2000- yil 1- yanvargacha bo'lgan balans ma'lumotlari va moliyaviy ko'rsatkichlari quyidagilardan iborat:

Talab qilinadi:

Korxona ma'lumotlari asosida quyidagi ishlarni bajaring:

1. Samaradorlik koeffitsiyentini.
 2. Mahsulot sotish rentabelligining darajasini.
 3. Material aktivlar rentabelligining darajasini aniqlang.
- Auditor xulosasini yozing.

5-jadval

Ko'rsatkichlarning nomlari	Summa
Sotish hajmi	5842000
Oborotdagi moddiy aktivlar	787000
Turli operatsiyalardan kelgan daromad	7316000
Dividend to'languniga qadar daromad	7145000
Soliqlar	8000
Korxonaning jami mulki	8958000

Bulardan tashqari taftish o'rkazish bo'yicha quyidagilar talab qilinadi:

1. Xazinada inventarizatsiya o'kazish to'g'risidagi buyruqni yoki qarorni yozing.

2. Xazinabonning inventarizatsiya o'tkazishga rozilik xatini yozing.

3. Xazinani inventarizatsiya o'tkazish yakuni bo'yicha dalolatnoma tuzing.

4. Inventarizatsiya yakuni va daftar qoldiqlari oboroti asosida solishtirma qaydnoma tuzing va xazinabon haqida tushuntirish xati yozing.

5. Xazinada ish yuritish bo'yicha Nizomning qaysi moddolari buzilganligini oraliq dalolatnomasida aks ettiring.

6. Xazina jarayonlarini o'z vaqtida aks ettirish tarkibi buzilishi holatlarini aniqlang va qaydnomalar bo'yicha tahlil qiling.

7. Alohida audit xulosasini yozing.

Xazinani audit qilish natijalariga qarab, quyidagilar talab qilinadi:

1. Pul jarimasini qoplashdagi qoidaning buzilishini aniqlang.

2. Auditor uchbu tartibni buzish holini qanday baholashini (xato yoki suiiste'mol qilishini) aniqlang.

3. Korxona balansidagi ma'lumotlardan foydalanib, uzoq muddatli qarzar auditorlik xulosalari uchun koeffitsiyentlarni hisoblang. Imtiyozli va oddiy aksiyalarga dividend hisoblashni hisoblab ko'rsating.

Eslatma: Hissadorning aksiyalari

a) imtiyozli aksiyalar 800 ta 12000 so'm

b) oddiy aksiyalar 400 ta 40000 ming so'm

6 - mashg'ulot

HISOB-KITOB VA KREDIT OPERATSIYALARI BO'YICHA AUDIT HAMDA TAFTISH O'TKAZISH

Bozor iqtisodiyoti davrida xalq xo'jaligi tizimida faoliyat ko'rsatayotgan yuridik va jismoniy shaxslar o'rtasida mulkiy, moddiy rag'batlantirish, investitsiya, oldi-sotdi munosabatlarida eng muhim vosita bo'lib, shartnomada ko'rsatilgan shartlarga asoslanish ko'zda tutiladi.

Ular: 1. Mol yetkazib beruvchilar va xaridorlar bilan hisob-kitob operatsiyalari shartnomalarga asosan o'rganiladi.

Alohida olingan firma, qishloq xo'jalik korxonasi misolida o'rganib chiqiladi.

2. Qishloq xo'jalik korxonasi misolida olingan uzoq muddatli va qisqa muddatli ssudalar bo'yicha bank muassasining faoliyati, ssudadan foydalanishi o'rganilib, auditorlik xulosa yoziladi.

Eslatma: 1) me'yoriy hujjatlar asosida muddati o'tmagan debitor va kreditor qarzlariga tushuncha beriladi;

2) shu ma'noda muddati o'tgan debitor va kreditor qarzlariga tushuncha beriladi;

3) korxona balansi bilan birgalikda bank muassasalariga va oyma-oy berilayotgan debitorlik va kreditorlik qarzlar hisobotiga bayonnoma yoziladi, mazkur hisobotni to'ldirishda qaysi hisob raqamlarining registrlaridan foydalaniladi?

4) muddati o'tkazilgan qarzlar (debitor va kreditorlik) bo'yicha e'tiroz bildirishda tayyorlanadigan va asoslanadigan hujjatlar hamda ularning mazmuni nimadan iborat?

5) «To'lov intizomi» va «to'lov rejimi» tushunchalariga aniqlik kiritiladi, korxonada bu masalalar qanday yechimga ega bo'lganligi, natija bo'yicha iqtisodiy oqibatga tavsifnoma berilishi lozim, audirot hisoboti va xulosa yozing.

Quyidagi ma'lumotlar asosida hisob-kitob kredit operatsiyalariga auditor hisobotini va xulosasini yozish taklif qilinadi.

№	Ko'rsatkichlarning nomlari va mazmuni	Qiymati
1.	Korxona bank muassasasida hisob-kitob hisob raqamini ochayotganda shartnomaga muvofiq (u 1 yilga tuzilgan) daromad summasidan 0,5% miqdorida xizmat haqi to'lashga kelishgan. Yil davomida daromad 14 mln. so'mni tashki qilgan, shundan ikkinchi yarim yillikda 6 mln. so'm, bank esa inflatsiya bahonasi bilan ikkinchi yarim yillikka 0,7% olgan.	
2.	Kredit olish shartnomasiga muvofiq: uzoq muddatli kredit uchun yillik 15%, o'rta muddatli kredit uchun 28%, va nihoyat, qisqa muddatli kredit uchun 32% belgilangan edi, mutanosib ravishda 1) 2 mln. 2) 3 mln. va 3) 5 mln. xizmat haqi kredit olgan, kelishuv hisobga olinmay, har biri bo'yicha 30,5% hisoblagan hamda ushlab qolgan.	
3.	Tayyorlov tashkilotlarining shartnomasida tozalash va quritish uchun xizmat haqi 0,3%, bu tashkilot standartiga mos emas, deb 0,35% ushlagan mahsulot qiymati 8 mln. so'm bo'lgan.	

№	Ko'rsatkichlarning nomlari va mazmuni	Qiymati
4.	Ta'minot tashkilotlari bilan vaqtida yetkazib berilmagan mahsulot, materiallarga jarima 0,02% (kuniga) belgilangan edi, 9 mln.so'mlik materiallar 60 kun kechiktirilib yetkazildi, xulosada qanday ko'rsatiladi?	
5.	Ichki shartnomaga muvofiq subyektiv sabab bilan ijaraga 500 ming so'mlik mahsulot ham yetkazildi, aybdor kim, qanday hal qilinadi?	

7- mashg'ulot

MODDIY QIYMATLIKLARNI AUDIT QILISH

I. Ombor xo'jaligining tashkil qilinishini tekshirish.

Ombor xo'jaligi ahvolini tekshirish jarayonida quyidagilarni aniqlang:

a) ombordagi moddiy boyliklarga kirish yo'llari qoniqarsiz ahvolda, buzilgan darvoza oldida suv va chiqindilar mavjud;

b) yem ombori ta'mirlanishi kerak;

d) o'n tonnalik don tarozilarida 300 kg og'irlikdagi mahsulotlar tortilganda 4 kg gacha chetlanish mavjud;

e) uch yil davomida tarozi va toshlar tekshirilmagan;

f) yukni ko'p ko'taradigan avtomobillar (10 t.dan yuqori) tortilmaydi. Shu sababli don, kartoshka, qand lavlagi, ko'k silos massalari ushbu avtomobillarda tashilganda tortilmaydi, 30 t.lik tarozini sotib olish uchun tuman texnika ta'minoti bo'limiga talabnoma berilmagan;

g) moddiy javobgar shaxslar har oyda bir marta oyning 4—6- sanalarida buxgalteriyaga hisobot topshiradi, belgilangan muddat oyning 2- sanasidir;

h) ombor xo'jaligi mudiri moddiy qiymatliklarni hisobga olish daftarini yaxshi yuritmagan. Unda o'chirib yozishlar mavjud.

Talab qilinadi: Ombor xo'jaligi tashkil qilinishiga tavsifnoma bering va xulosa yozing.

II. Tovar-moddiy qiymatliklarni inventarizatsiya qilish:

a) buxgalteriya ma'lumotlariga binoan moddiy javobgar shaxs hisobida quyidagi don mahsulotlari mavjud bo'lgan:

b) ombordagi tovar-moddiy qiymatliklar inventarizatsiya qilinganda qiyidagilar mavjudligi aniqlandi:

6- jadval

№	Mahsulotlar turi	O'lchov birligi	Bahosi	Miqdori	Yig'indisi (qiymat birligida)
1.	Kuzgi arpa	s/ga	1600	2430	—
2.	Kuzgi bug'doy	— —	1800	3840	—
3.	Suli	— —	20007	876	—
4.	Javdar	— —	2500	674	—
5.	No'xat	— —	1200	410	—
6.	Beda urug'i	— —	20000	22	—
7.	Bug'doy uni	— —	2500	4,3	—

Eslatma: Yetishmayotgan yoki o'g'irlangan don mahsulotlari, beda urug'i va bug'doy unining qiymatini aniqlashda sotish baholariga nisbatan 2- koeffitsiyent qo'llaniladi, qolgan mahsulotlar uchun talab mustaqil koeffitsiyent o'rnatadi, korxona normativ hujjati yoziladi.

7- jadval

№	Mahsulotlar turi	O'lchov birligi	Miqdori	Donni saqlashda tabiiy yo'qotish me'yori hisobida
1.	Kuzgi arpa	s/ga	4217	
2.	Kuzgi bug'doy	— —	3832	
3.	Suli	— —	864	
4.	Javdar	— —	654	
5.	No'xat	— —	409	
6.	Beda urug'i	— —	21,8	
7.	Bug'doy uni	— —	4,1	

Talab qilinadi:

1. Don mahsulotlari omborida o'tkazilgan inventarizatsiya yakunlari bo'yicha solishtirma qaydnomani tuzing.

2. Tabiiy yo'qotish normasiga binoan hisobdan chiqariladigan don miqdorini aniqlang.

3. Inventarizatsiya oxirgi natijasini aniqlang.

4. Don va boshqa mahsulotlarning yetishmayotgan yig'indisini chiqaring.

5. Tergov organlariga o'tkazish uchun hujjatlarni tayyorlang.

III. Xo'jalik operatsiyalari bo'yicha schotlar formulasi to'g'ri tuzilganligini tekshirish.

2000- yil 17- maydagi 83- raqamli hisobga ko'ra, tuman texnika ta'minotiga, «Moskvich» yengil avtomashinasiga 2 dona g'ildirak olinganligi uchun 16000 so'm to'langan. Bu xarajat umumishlab chiqarish xarajatlari hisobiga yozilgan. Xo'jalik omboridan g'ildirakni ishonch qog'ozi bo'yicha yengil avtomobil haydovchisi Sh. Xodiyev olgan, u xo'jalik rahbariga xizmat ko'rsatadi. Taftishchi xo'jalikda bu turdagi mashina mavjud emasligini aniqladi.

Ushbu operatsiyaga moddiy qiymatliklar buxgalteri X. Allayev tomonidan quyidagicha provodka berilgan: debet 6000 schot Kt 5100 va debet 25 schot, kredit 60 schot.

Talab qilinadi:

1. Buxgalteriya hisobi schotlari korrespondentsiyasi to'g'riligini aniqlang.

2. Tartibni buzish holatini va aybdor shaxsni aniqlang.

IV. Donning kirim qilinishi va chiqim qilinishini tekshiring. O'tgan yildagi (yanvar—iyun) yuk qog'ozi bo'yicha ishchi X. Toirov tomonidan konsentrat yem uchun don maydalangan.

Ayrim ma'lumotlar

8-jadval

Sana	Miqdori (%)	Qayta ishlashdan olindi		Yem chiqimining belgilangan me'yoriy normasi	Olinishi lozim bo'lgan yem, kg.	Farqi (+,-)	Sum-masi
		Yem	Chiqindi				
7.01	146	149	6	97	—	—	—
19.01	120	116	4	97	—	—	—
23.02	134	127	7	97	—	—	—
14.03	152	144	8	97	—	—	—
13.04	168	154	14	97	—	—	—
19.05	134	129	5	97	—	—	—
16.05	85	76	9	97	—	—	—
Jami:							

Talab qilinadi:

1. Donni maydalashdan olingan yemning to'liq kirim qilinishi, oxirgi natijani chiqaring. Bahosi — 1 kg uchun 24 so'm.

2. Tartib buzilish holatlarini aniqlang.

8 - mashg'ulot

ASOSIY VOSITALARNI AUDIT VA TAFTISH QILISH

A. Asosiy vositalar kirimi va chiqimini hisobga olishni tekshirish.

Shirkatlar uyushmasidagi 2000- yil 5- iyuldagi 18- son va 10- iyuldagi 19- son «Asosiy vositalarni qabul qilish va topshirish hujjatiga» asosan, davlat tomonidan berilgan mablag'ga binoan, tuman texnika ta'minoti korxonasi 120000 so'mlik «Kolos» kombayini va 154000 so'mlik GAZ—53 yuk mashinasini tekinga bergan. Tekinga olingan asosiy vositalarni xo'jalikka olib kelish xarajatlari mos ravishda 5600 va 3400 so'mni tashkil etgan. Kombayn va avtomobil asosiy vositalar sifatida qabul qilingan va quyidagicha buxgalteriya yozuvi berilgan: debet 0100- son «Asosiy vositalar» schoti 120000 so'mga, qarz schoti 8840- son «Maxsus maqsadlarga mo'ljallangan fondlar» schoti 154000 so'mga.

Talab qilinadi:

1. Asosiy vositalar kirimi va hisobdagi kamchilikni aniqlang.

2. Taftish dalolatnomasiga kiritish uchun xulosa yozing.

B. Asosiy vositalardan samarali foydalanishni tekshirish
2001- yil xo'jalik yalpi mahsulot qiymati, foyda va asosiy ishlab chiqarishga tayinlangan asosiy vositalarning o'rtacha yillik qiymati quyidagicha berilgan:

9- jadval

Ko'rsatkichlarning nomlari	Reja bo'yicha	Haqiqatda	Bajarilishi
Yalpi mahsulot qiymati	13875,0	15719	—
Asosiy ishlab chiqarishga	2407,0	3120,0	—
Tayinlangan asosiy vositalar	7633,40	79473	—

Talab qilinadi:

1. 1000 so'mlik asosiy vositalarga to'g'ri keladigan yalpi mahsulot qaytimini va foyda summasini aniqlang.

2. Foyda jamg'arma summasini aniqlang.

3. Taftish hujjati uchun xulosa yozing.

4. Asosiy vositalarning eskirishini hisoblash va hisobga olishni tekshirish. 1994- yil mart oyiga eskirishni hisoblash.

Ilova: O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligining 09-sonli solig'i, Soliq qo'mitasining 97—6- sonli yo'riqnomasini hisobga oling.

Talab qilinadi:

1. Asosiy vositalarga eskirish hisoblanishi to'g'riligini aniqlang.

2. Dalolatnomaga kiritish uchun xulosa yozing.

D. Asosiy vositalarning saqlanishi va harakatini tekshirish.

10- jadval

Kod. №	Asosiy vositalar turi	Balans qiymati, so'm	Eski ish		Eslatma
			Normasi %	Summasi	
10100	G'isht uylar	8600000	5,0	121,833	—
40608	G'ildirakli traktorlar M13— 52,80	5226,0	15,0	4790,5	1994- yil 2- martda kelib tushgan
40604	Traktor DT—54A	235,0	12,5	—	1994- yil 3- mart- dagi dalolatnomaga asosan hisobdan chiqarilgan
45700	Kombayn SK—3 «Kolos»	63000	15,0	—	Kombayn fevral— mart oylarida ta'mirda bo'lgan
40604	Traktor T—74	185000	15,0	1927,08	Traktor 9 yil oldin sotib olingan

Hujjatli tekshirish natijasida taftishchi tomonidan quyidagi dalillar aniqlandi: 12.XII.2000- yilda o'tkazilgan oldingi taftish natijasiga ko'ra, ombor mudiri T. Qodirov javobgarligiga umumiy qiymati 48000 so'mlik 2 ta «Snejinka» va 21000 so'mlik «Yurazan» muzlatgichlari saqlash uchun

berilgan. 30.XII.2000- yilda taftish hujjatiga binoan, ombor mudiri T. Qodirov ishtirokisiz 45000 so'mlik 2 ta «Snejinka» va ishlamaydigan, qiymati 2600 so'mlik «Pomir» (uning haqiqiy qiymati 20000 so'm) muzlatgichlari D. To'rayev javobgarligiga o'tkaziladi. «Pomir» muzlatgichi sotib olingan va hisobga kiritilmagan. Qiymati 21000 so'mlik «Yurazan» muzlatgichi haqiqatda yo'qligi ma'lum bo'ldi.

Talab qilinadi:

1. Asosiy vositalarni saqlashdagi kamchilikni aniqlang.
2. Taftish dalolatnomasiga kiritish uchun xulosa yozing.
3. Auditorlik xulosalariga kiritiladigan ko'rsatkichlar nimalardan iborat, ularni olish manbalarini aniq ko'rsating.

9- mashg'ulot

CHORVA MOLLARINING MAVJUD BOSH SONI HAMDA PODA HARAKATINI NAZORAT VA TAFTISH QILISH

A. Chorvachilikda auditni tashkil qilish. Mollarning mavjudligi va saqlash sharoitlarini tekshirish.

Korxonada 2000- yilning 8- fevral kunida chorva mollari inventarizatsiya qilinganda quyidagilar aniqlandi:

11- jadval

Chorva mollarining aniq turlari va guruhlari	Bir bosh bahosi, so'm	Miqdori	
		Hisob ma'lumotlarida	Haqiqatda
Qoramollar:			
a) joriy yilda tug'ilgan buzoqlar	3500	196	193
b) o'tgan yilda tug'ilgan buzoqlar	6400	135	137
Qo'ylar:			
a) joriy yilda tug'ilgan urg'ochi qo'zilar	1400	87	91
b) o'tgan yilda tug'ilgan urg'ochi qo'zilar	2800	218	215

Eslatma:

1. Mollarning qiymati reja bahosida ko'rsatilgan.
2. Joriy yilda tug'ilgan bir bosh buzoqning o'rtacha tirik vazni 35 kg, o'tgan yilda tug'ilganlari 80 kg ni tashkil qilgan.
3. Joriy yilda tug'ilgan qo'ylarning o'rtacha tirik vazni 4,5 kg, o'tgan yilda tug'ilganlari 34 kg ni tashkil qilgan:
4. Mollarga moddiy javobgarlar — E. Qo'ziyev, qo'zilarga — B. Istamov:
5. Hayvonlar saqlanadigan bino iflos va talabga javob bermaydi.

Talab qilinadi:

1. Mollarni sanoq qilish yakunlarini chiqaring.
 2. Dalolatnomaga kiritish uchun yozuvlar tayyorlang.
 3. Mollar chiqimini tekshiring.
- 2000- yilning 20- fevralida tuzilgan 16- sonli «Hayvon va parrandalarning chiqish dalolatnomasi»ga 25 bosh, tirik vazni 65 kg, qiymati 17865 so'mlik katta yoshdagi parranda nobud bo'lganligi qayd qilingan.

Bosh buxgalter yordamchisi bunga quyidagicha buxgalteriya yozuvini yozgan: 11- debet «O'stiruvdagi va boquvdagi mollar» schotining «Katta yoshdagi tovuqlar» tahliliy hisobi 17865 so'mga, qarzdorlik 2020 «Chorvachilik» schotining «Katta yoshdagi tovuqlar» tahliliy hisobi 7868 so'm (storno usulida). Tovuqlarning nobud bo'lishida tovuqboqarlarning aybi, shuningdek, tabiiy ofat ta'siri ham bo'lmagan.

2000- yilda chorvaning qishki binolar bilan ta'minlanganligi va undagi ishlarning mexanizatsiya darajasini aniqlash.

Talab qilinadi:

1. Buxgalteriya yozuvlari to'g'riligini aniqlang.
 2. Dalolatnomaga kiritish uchun xulosa yozing.
- 2000- yilning 8- noyabrida veterinariya feldsheri T. Esenovning o'z ishiga sovuqqonligi sababli, tirik vazni 156 kg bo'lgan 6 oylik buzoq nobud bo'lgan.

Bosh mol doktorining xulosasiga ko'ra, o'z vaqtida sut ichirilmaganligi sababli, oshqozonda paydo bo'lgan yara natijasida buzoq nobud bo'lgan.

Jamoa xo'jaligi boshqaruvining qaroriga binoan, nobud bo'lgan buzoq uchun vetfeldsherning ish haqidan 2176 so'm ushlab qoling. Bunda buxalteriyada debet hisob qarzdor 26 hisobida yozuvlar berilgan.

Talab qilinadi:

1. Moddiy zarar to'liq qoplanganligini aniqlang.
2. Operatsiyalarning schotlarda to'g'ri aks ettirilganligini yoki to'g'ri emasligini ko'rsating.

Eslatma:

Tirik vazn sotish bahosi uchun, ushbu joyda tarkib topgan bahoni oling, koeffitsiyent —2.

B. Yetishmayotgan yosh mollar, zararni qoplash va hisoblashni aks ettirish jarayonlarini tekshirish.

Taftish jarayonida ferma mudiri K. Ortiqov javobgarligidagi yosh mollar o'stirilayotgan fermada, kontrol (qayta) inventarizatsiyada, oldingi yilda tug'ilgan 8 bosh buzoq kam chiqqanligi aniqlandi.

O'tgan 2000- yilda tuzilgan yillik hisob ma'lumotlariga ko'ra, 1 bosh buzoqning o'rtacha tirik vazni 230 kg, semizligi o'rtacha bo'lgan. Bu yilda mollar 65 kun saqlangan. O'rtacha bir kunlik semirish 365 grammni tashkil qilgan.

O'tgan yilda 1 s. tirik vaznning haqiqiy tannarxi 13200 so'm rejalashtirilgan. Yirik shoxli yosh mollar uchun 1 s. tirik vaznning sotib olingan bahosi 15000 so'm.

Shunday binolarda saqlanadigan bosh soni							
	O'rtacha yillik bosh soni	Maxsus joydagi			Moslashtirilmagan		
		Mexanizatsiya yordamida oziqa berish	To'liq mexanizatsiya-lashmagan	Mexanizatsiya-lashmagan	Mexanizatsiya yordamida oziqa berish	To'liq mexanizatsiya-lashmagan	Mexanizatsiya-lashmagan
Sigirlar	650	200	140	—	—	160	150
Bir yoshdan katta buzoqlar	370	200	—	—	—	170	—
Shu yil tug'ilgan buzoqlar	510	—	300	—	—	210	—
Ona cho'chqalar	240	—	240	—	—	—	—
Cho'chqa bolalari	1150	—	—	—	—	—	—
Parrandalar	5000	—	—	—	—	—	5000

2000- yilda chorva mahsulotlarining ko'payishiga ta'sir qilgan omillar

Mahsulot turi	O'lchov birligi	Bosh soni		Bosh mahsuldortligi		Yalpi mahsulot			O'zqarishi nima hisobiga bo'lgan		
		Rejada	Haqiqatda	Rejada	Haqiqatda	Rejada	Haqiqatda	Haqiqatda bosh soni rejadagi mahsuldortlik bo'yicha	Jami	Bosh soni hisobiga	Mahsul-dorlik hisobiga
Sut	sentner	600	650	26,0	25,0	—	—	—	—	—	—
Vaznning o'sishi	sentner	1000	880	2,16	1,88	—	—	—	—	—	—
Tuxum	ming dona	4000	5000	130 dona	130 dona	—	650	650	+130	+130	—

Buxgalter hisobidagi buzoqlarni balans qiymatidan yil boshidagi yetishnovchilik sifatida qayd qildi.

Talab qilinadi:

1. Moddiy zarar miqdorini aniqlang.
2. Operatsiyalarni buxgalteriya hisobida aks ettiring.
3. Auditorlik xulosasiga qanday ko'rsatkichlar kiritish mumkin, ulardan olinadigan manbalar nimalardan iborat?
4. Ushbu holatda taftishchi, moddiy zararni aybdor shaxslardan qoplash bo'yicha, qanday xulosaga kelishi zarur.
5. Ushbu bo'lim bo'yicha taftish hujjatlarini yozing.

10 - mashg'ulot

YORDAMCHI VA ASOSIY ISHLAB CHIQARISHLARDA FOYDALANILMAYOTGAN ZAXIRALARNI ANIQLASH HAMDA AUDIT XULOSALARINI YOZISH

Quyidagi ma'lumotlarga asosan, mavjud zaxiralarni aniqlab, audit xulosalarini yozing.

Talab qilinadi:

1. Yalpi mahsulot, hosildorlik, mahsuldorlik bo'yicha rejalarning amalga oshadiganlarini aniqlash.
2. Yalpi mahsulot ko'payishiga ta'sir qiluvchi omillarni aniqlab, taftish dalolatnomasiga kiriting.
3. Taftish dalolatnomasi mazmunini yozing.

11 - mashg'ulot

YORDAMCHI ISHLAB CHIQARISH BO'LINMALARINING SAMARADORLIGINI AUDIT VA TAFTISH QILISH

Quyidagi ma'lumotlarga muvofiq tahlil qiling va audit xulosasini yozing.

1. Korxonada har bir etalon gektaga rejadagi 8 so'm 40 tiyin o'rniga 9 so'm 50 tiyin sarflangan. Har bir shartli

traktorning ish unimi 1250 ga o'rniga 1150 ga, 2000- yilda esa 1165 ga bo'lgan.

2. Avtomobillarning yuk bilan yurishining salmog'i rejadagi 45 foiz o'rniga 42 foizni tashkil qilgan. Xo'jalikdagi quvvat mashina kunlari 18949 kun bo'lgan bo'lsa, haqiqatda 18810 kun bo'lgan, o'n tonna-kilometrning tannarxi 1999- yilda 3 so'm 42 tiyin, 2000- yilda esa 3 so'm 35 tiyin bo'lgan.

Talab qilinadi:

1. Tahlil jadvallarini tuzing.
2. Foydalanilmagan imkoniyatlarni aniqlang.
3. Audit xulosasini yozing.

12 - mashg'ulot

MAHSULOTLARNI YETISHTIRISH VA ISHLARNING BAJARILISHINI AUDIT HAMDA TAFTISH QILISH

A. Quyidagi jadvallardagi ma'lumotlarga asoslanib, mahsulot yetishtirishni audit qiling: 14, 15, 16, 17, 18- jadvallar.

B. Kartoshka chiqishini tekshirish.

1. Buxgalteriya hisobi ma'lumotlariga ko'ra, 10- sonli «Materiallar» schotida 540 tonna urug'lik kartoshka sentabr oyida saqlash uchun ombor mudiri O. Rahimov javobgarligiga berilgan. Aprel oyida kartoshkani urug'likka ajratish natijasida tabiiy yo'qolishga 53 tonna chiqarilgan.

2. 10- dekabrda 174- sonli yuk qog'oziga binoan, oshxonaga 6 t. va 12- martda 93- sonli yuk qog'oziga binoan 17 t. kartoshka mollarga berish uchun chiqarilgan.

3. Kartoshkani saqlashda tabiiy yo'qotish me'yorlari: oktabrda — 1,3%, noyabrda — 0,8%, dekabr va martda — 0,5% dan, yanvar va fevralda — 0,3% dan, aprelda — 0,9% va may oyida — 1,4%. Kartoshkaning kelishilgan bahosi — 4500 so'm.

Talab qilinadi:

1. Tabiiy yo'qotish me'yorini qo'llab, hisobga chiqariladigan kartoshkaning miqdorini aniqlang.
2. Buxgalteriya xodimlari ishining qonuniyligini aniqlang.
3. Oxirgi natijani tabiiy yo'qolishni hisobga olgan holda chiqaring.
4. Yuqoridagilarga binoan auditorlik xulosasiga nimalarni kiritish mumkin?

14- jadval

Ekin turlari	Ekiladigan maydon (ga)		Hosildorlik s/ga		
	uch yillik o'rtacha ko'rsatkichlar	joriy yil rejasi bo'yicha	uch yillik o'rtacha ko'rsatkichlar	Rejalar	
				ishlab chiqarish rejasi bo'yicha	istiqbolli
Paxta	1520	1420	35	34	35
Beda	170	180	150	145	150
Makkajo'xori, don uchun	306	395	70	80	85
Sabzavot	150	145	130	135	140
Kartoshka	40	131	170	172	180
Jami:	2266	2266			

Ekin maydoni va hosildorligining to'g'ri rejalashtirilganini tekshirish.

5. Tovar-transport yuk qog'ozlarini audit o'tkazishda, auditor tomonidan jo'natilgan va mavjud hujjatlar bo'yicha og'irliklarni tekshirib chiqqach, quyidagilar aniqlandi (jo'natilgan sut to'g'risidagi ma'lumot).

13- mashg'ulot

KORXONA FOYDA VA ZARARLARINI AUDIT QILISH

Korxonada quyidagi unumsiz xarajatlarga yo'l qo'yilgan: vagon vaqtida tushirib olinmaganligi uchun 516 so'm, bank

muassasasiga ssuda to'lanmaganligi uchun 9312 so'm mahsulotlarni saqlashdagi kamchiliklar natijasida 8315 so'm, xaridorlar va buyurtmachilarga 5314 so'm jarima to'langan.

2000- yil ekinlaridan yalpi mahsulotning o'sishiga ekin maydoni va hosildorlikning ta'sirini hisoblash.

15- jadval

Ekin turlari	Ekin maydoni		Hosil-dorlik l (s.)		Yalpi hosildorlik (s.)			Nima hisobiga ko'payish yoki kamayish bo'lgan		
	Rejada	Haqiqatda	Rejada	Haqiqatda	Rejada	Haqiqatda	Rejadagi hosildorlik va haqiqatdagi	Jami	Shu jumladan	
									Hosildorlik hisobiga	Maydon hisobiga
Paxta	1420	1435	34	37,0						
Beda	180	175	145	142,0						
Sabzavot	140	154	135	131,0						
Kartoshka	131	120	172	174						
Jami	1871	1875								

16- jadval

Ekin o'stirishdagi ish jarayonlarining paxtaning yalpi hosildorligiga ta'siri

	Texnologiya rejasi bo'yicha	Haqiqatda					
		Reja muddatida bajarilishi		Muddatidan o'tib bajarilishi		Bajarilmagan qismi	
		Maydon, ga	Hosildorlik, s ga	Maydon, ga	Hosildorlik, s ga	Maydon, ga	Hosildorlik, s ga
Birinchi g'o'za qator orasiga ishlov berish	1435	951	40,1	239	36,0	24,5	36,3
Ikkinchi g'o'za qator orasiga ishlov berish	1435	1050	42,1	100	40,0	285	15,4
Yaganalash	1435	815	39	150	35,7	470	34,3

№	Xarajat moddalari	smeta	haqiqatda
5.	Moddiy yordam	1350	1375
6.	2002- yilgi auditorlik xizmati	30,0	27,9
7.	8- martga sovg'a	40,0	58,9
8.	Pena va jarima	—	372,8
9.	Yotoqxonaga ijara haqi	45,0	50,0
10.	O'quv va malaka oshirish	45,0	48,0
11.	Chiqitlardan tozalash	50,0	75,0
12.	Obuna sarfi	60,0	75,0

Korxonada soliqlar va soliqlarni hisoblash hamda to'lashning audit tekshiruv

Korxonada hisobot yilida quyidagi soliqlar hisoblangan va to'langan, unga auditorlik xulosasi hamda hisobot qismlarini yozing.

20- jadval

Xo'jalik jarayonlari

№	Jarayonlar mazmuni	O'lchov birligi	Hisoblangan	To'langan
1.	Ekologiya solig'i (to'lash muddati har chorakda teng ulushda, faqat 2 marta— 1- iyul va 31- dekabrda to'langan)	ming so'm	375,0	374,4
2.	Mulksolig'i	ming so'm	197,0	210,0
3.	Yer solig'i (faqat yil oxirida to'langan)	ming so'm	271,6	271,6
4.	Suv solig'i	ming so'm	4,0	3,2
5.	Foyda solig'i	ming so'm	400,0	405,0
6.	QQS	ming so'm	1500,0	1505,0
7.	Obodonlashtirish solig'i (oyma-oy teng ulushda to'lanishi lozim edi, ammo yil oxirida— 31- dekabrda to'langan)	ming so'm	80	80
8.	Yo'l fondiga 1,5% belgilangan umumiy yalpi mahsulot qiymati 15 mln., sotilgan mahsulot qiymati esa 13 mln.	ming so'm		

Eslatma: hisobot va xulosada hisoblash uslubidan foydalanish lozimligi eslatiladi.

Qo'shma, kichik va o'rta mas'uliyati cheklangan korxonalar audit tekshiruvi

Quyidagi ma'lumot va xususiyatlarni e'tiborga olgan holda, qo'shma korxonaga audit tekshiruv hisobot xulosasini yozing.

Belgilangan xalqaro shartnomaga muvofiq «AYAN» kompaniyasining investitsiyasi ishtirokida 5 mln. AQSH dollari qiymatiga ega bo'lgan qo'shma korxona tashkil qilindi, yillik quvvati 1 mln. shartli banka konservalar ishlab chiqarish, xodimlar soni 500 kishi mo'ljallangan.

Ta'sis muddatining davri 5 yil, sarmoyalar chet el sarmoya salmog'i 49%, qolgani Ya. Qosimov nomli fermer xo'jaligiga tegishli.

Korxona ikkinchi yil faoliyat ko'rsatmoqda. Foyda mutanosib ravishda investitsiya miqdoriga qarab bo'linadi:

1. Korxona foydasi joriy yilda rejadagi 2 mln. AQSH dollari belgilangan holda, 1,5 mln. AQSH dollari bo'ldi.

2. Xarajatlar biznes-rejadagi 14 mln, so'm o'rniga 16 mln. so'mni tashkil qildi, sababi 30% obyektiv, qolgan 70% subyektiv hisoblanadi.

3. Mahsulotning 40% eksport qilinishi mo'ljallangan edi, haqiqatda 35% ni tashkil qildi, tovar mahsulot miqdori 18 mln. so'm bo'lgan.

4. Foydadan xodimlarni moddiy rag'batlantirish va malakasini oshirishga biznes-rejada 3 mln. AQSH dollari belgilanib, u 2,5 mln. AQSH dollar malaka oshirishga esa mablag' sarflanmadi.

5. Texnologiyada ma'muriyat aybi bilan 2 kun bekor turish holiga yo'l qo'yildi, natijada 450 ming so'mlik mahsulot ishlab chiqarilmadi.

Korxona moliyaviy ahvolining auditi

Qisqa muddatli majburiyatni tugatish usullari.

Korxonaning balans ma'lumotlari va hujjatlar quyida-gilardan iborat:

№	Jo'natilgan vaqti	Tashuvchi va topshiruvchining ismi, familiyasi	Qabul qilingan og'irligi	Tayyorlov tashkiloti qabul qilib olgan og'irligi	Kamomadlar
1.	16.	U.Saparov			
2.	27.	— —			
3.	2.	K.Ahmedov			
4.	3.	— —			
5.	4.	— —			
6.	12.	T.Abdiyev			
7.	17.	— —			
8.	18.	— —			
9.	19.	— —			
10.	20.	U.Saparov			
11.	21.	— —			
12.	22.	— —			
13.	23.	K.Abdiyev			
14.	24.	— —			
15.	25.	— —			
16.	26.	— —			
17.	27.	— —			
18.	28.	S.Toshmatov			
19.	30.	— —			

Talab qilinadi:

1. Kamomadni aniqlang.

2. Yetkazilgan zararga dalolatnoma va xulosa yozing.

Eslatma: Yo'lda tabiiy kamayish me'yori 0,003% qilib tasdiqlangan.

22- jadval

№	Ko'rsatkichlarning nomlari	Summa
1.	Tayyor mahsulot	35000
2.	Ishlab chiqarish mahsulotlari	752000
3.	Hisob-kitob schotidagi pul miqdori	2757000
4.	Debitorlar bilan hisob-kitoblar	250000
5.	Ishchilar bilan olgan ssudalar bo'yicha hisob-kitoblar	11000
6.	Boshqa aktivlar	1000
7.	Kreditorlar bilan tovar va xizmatlar uchun hisob-kitoblar	397000
8.	Budjet bilan hisob-kitoblar	8090
9.	Sug'urta organlari bilan hisob-kitoblar	5000
10.	Mehnat haqi bo'yicha hisob-kitoblar	1309000
11.	Boshqa kreditorlar bilan hisob-kitoblar	15000
12.	Ishchi va xizmatchilar uchun ssudalar	11000

Talab qilinadi:

Yuqoridagi ma'lumotlar asosida xo'jalikning qisqa muddatli majburiyatlarini to'qatish usullari.

1. Qoplanish koeffitsiyentini toping.
2. Qaytarilish koeffitsiyentini toping.
3. Absolut qaytarilish koeffitsiyentini toping.

15- mashg'ulot

AUDITORLIK FAOLİYATIDA XATONI BAHOLASH

Mijozlarning hisobotiga ko'ra, yo'l qo'yilgan xatolar hisob-kitobini toping

23- jadval

№	Mezonlar nomi	Hisobotda ko'rsatilgan summalar	Minimal chegara		Maksimal chegara	
			%	Summa	%	Summa
1.	Sof foyda	1145000	5	—	10	—
2.	Joriy aktivlar	3815000	5	—	10	—
3.	Aktivlarning umumiy miqdori	8053000	3	—	6	—
4.	Joriy passivlar	2142000	7	—	10	—

Quyidagi yillik hisobot ma'lumotlariga muvofiq korxona-ning samaradorlik darajasini aniqlang, auditor xulosasini yozing.

Korxonada hisobot yilining yil oxiridagi xotima balansi bo'yicha quyidagi ma'lumotlar mavjud:

24- jadval

№	Nomlari	Summasi
1.	Korxona xazinasida naqd pul	2500
2.	Zayomlar	45000
3.	Hisob-kitob schotida	2451600
4.	Bank muassasalaridagi boshqa schotlar	42800
5.	Ishlab chiqarish zaxiralarining qoldig'i	782000
6.	Me'yordagi zaxiralar esa	649000
7.	Debitor qarzlari	259000
8.	Shu jumladan, asosiy mablag' sarflari bo'yicha	142000
9.	Ikkala faoliyat tahlil qilinsa, korxonada aylanma mablag'-lardan asosiy mablag'larga oshiq summa o'tgan	52800
10.	Ish haqi bo'yicha qarzдорlik va turli sug'urta ajratmalari	613400
11.	Qisqa muddatli bankdan berilgan qarz (ssuda)	350000
12.	Qarzdorning qarzlari yig'indisi	124000
13.	Daromadlik darajasi	42%

Talab qilinadi:

1. To'lov qobiliyatini aniqlang.
2. Samaradorlik darajasini aniqlang.

1- masaladagi va balans ma'lumotlariga asoslanib, korxona balansining joriy aktiv elementlariga yo'l qo'yilgan umumiy xatolar summasini taqsimlang.

Balans ma'lumotlari:

25- jadval

№	Nomlari	Summasi
1.	Ishlab chiqarish zaxiralarini	752000
2.	Tayyor mahsulotlar	85000
3.	Balans 11- bo'lim jami	
4.	Hisob-kitobdagi pul	2757000
5.	Debitorlar	250000
6.	Mehnatkashlar bilan olingan ssudalar bo'yicha hisob-kitoblari	11000
7.	Har xil aktivlar	1000

Balansdagi aktiv bo'limining moddalari	Minimal chegara	Maksimal chegara
Pul mablag'larining mavjudligi	?	?
Debitorlar	—	—
Tovar moddiy zaxirasi	?	?
Jami:	—	—

Auditor xulosasini yozing.

16- mashg'ulot

BUXGALTERIYA HISOBI VA ICHKI XO'JALIK AUDITINING TASHKIL QILINISHINI AUDIT QILISH

Korxonada xo'jaliklar aylanishiga rioya qilish quyidagicha bo'lgan.

Xo'jaliklar aylanish rejasiga rioya qilishning ahvoli:

№	Hisobot topshiruvchi shaxslar	Reja	Haqiqatda
1.	Xazinabon	Har 5 kunda	19.I, 26.II, 18.III, 19.IV
2.	Ombor mudirlari	Har 10 kunda	Ammo 9 marta kechikib topshirilgan
3.	Yordamchi ishlab chiqarish bo'linmalari	Har oyning 3- kunida	Hisobotlar oyning 10—12- kunlari
4.	Qishloq xo'jalik ishlab chiqarish bo'linmalari	Har oyning 5- kunida	Har doim 8—13- kunlar topshirilgan

Talab qilinadi:

1. Rejaning tuzilishiga xulosa yozing.
2. Uning bajarilishini tahlil qiling.
3. Umumiy dalolatnomaga nimalarni kiritishni yozing.

Izoh: Bank muassasalari, mamlakatimizdagi boshqa tijorat, tadbirkorlik, turli ijtimoiy rivojlanish fondlari (jamg'armalari) va boshqa mulk shakllaridan qat'iy nazar, yuqorida zikr qilingan mavzu va iqtisodiy, moliyaviy hamda ishlab chiqarish ko'rsatkichlari asosida, tarmoq va xo'jalik subyektlariniing o'ziga xos xususiyatlari hisobga olinib, amaliyot, buxgalteriya hisobi, hisobotdagi axborot ma'lumotlaridan kelib chiqib, iqtisodiy, moliyaviy tahlil ko'rsatkichlari, ularning optimal koeffitsiyentlari hisoblanishi ko'zda tutiladi.

Shunday tartib amaliy mashg'ulot jadvallarini tuzish o'qituvchilarga bog'liqdir. Shu sababli, tarmoq mulk va xo'jalik subyektlarining o'ziga xos xususiyatlari bo'yicha, barcha amaliy mashg'ulotlar matnini berish imkoniyati yo'qligi sababli, umumiy tartibda berildi.

«AUDITORLIK HISOBOTI VA MOLIYAVIY HISOBOT TO'G'RISIDAGI AUDITORLIK XULOSASI» AUDITORLIK FAOLIYATI MILLIY ANDOZASI (70- SON AFMA)

Mazkur Auditorlik faoliyati milliy andozasi (AFMA) «Auditorlik faoliyati to'g'risida»gi O'zbekiston Respublikasi Qonuni, O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2000- yil 22- sentabrdagi «Auditorlik faoliyatini takomillashtirish va auditorlik tekshiruvlari rolini oshirish to'g'risida»gi 365- son qaroriga asosan ishlab chiqilgan va u O'zbekiston Respublikasida auditorlik faoliyatini me'yoriy tartibga solish elementi hisoblanadi.

1- §. UMUMIY QOIDALAR

1. Andozaning maqsagi auditorlik tashkiloti tomonidan o'tkazilgan auditorlik tekshiruvi natijalari bo'yicha auditorlik hisoboti va auditorlik xulosasini tuzishning yagona tartibini joriy etish hisoblanadi.

2. Mazkur andoza talablari auditorlik tekshiruvini o'tkazish va xo'jalik yurituvchi subyektga auditorlik hisoboti hamda auditorlik xulosasini taqdim etish paytida barcha auditorlik tashkilotlari uchun majburiy hisoblanadi.

2- §. ASOSIY TUSHUNCHALAR

3. Auditorlik hisoboti — xo'jalik yurituvchi subyekt rahbari, mulkdori, ishtirochilari (aksiyadorlari) umumiy yig'ilishiga taqdim etiladigan, auditorlik tekshiruvining borishi, buxgalteriya hisobini yuritishning belgilangan tartibidan aniqlangan chetga chiqishlar, moliyaviy hisobotdagi huquq buzilishlari to'g'risida batafsil ma'lumotlar, shuningdek, auditorlik tekshiruvini o'tkazish natijasida olingan va auditorlik xulosasini tuzish uchun asos hisoblanadigan bochqa axborotlardan iborat bo'lgan hujjat.

4. Auditorlik xulosasi — moliyaviy hisobotning haqqoniyligi (to'g'riligi) va buxgalteriya hisobini yuritish tartibining qonun hujjatlari bilan belgilangan talablarga muvofiqligi to'g'risida auditorlik tashkilotining fikri yozma shaklda ifodalangan va xo'jalik yurituvchi subyektning moliyaviy hisobotidan foydalanuvchilar uchun ochiq bo'lgan hujjat.

3- §. AUDITORLIK XULOSASINING TUZILISHI

5. Auditorlik hisobotida quyidagilar bo'ladi:

a) nomi («Auditorlik hisoboti» yoki «Auditorlik tashkilotining hisoboti»: ikkala nom bir xil kuchga ega);

b) adresatning nomi;

d) kirish qismi;

e) tahliliy qism;

f) yakuniy qism.

6. Auditorlik hisobotining har bir sahifasiga moliyaviy hisobotning auditorlik tekshiruvini amalga oshirgan auditor (auditorlar) imzo chekishi shart.

7. Auditorlik hisoboti buyurtmachining barcha zaruriy rekvizitlarini ko'rsatish bilan auditorlik tekshiruvi buyurtmachisiga yuboriladi.

4- §. AUDITORLIK HISOBOTINING KIRISH QISMI

8. Auditorlik hisobotining kirish qismida auditorlik tashkiloti rekvizitlari, shu jumladan, auditorlik faoliyatini amalga oshirishga litsenziyaning raqami va sanasi, auditorlar va auditorlik tekshiruvida qatnashgan boshqa shaxslar to'g'risidagi ma'lumotlar, shuningdek, auditorlik tekshiruvini o'tkazish uchun asos va xo'jalik yurituvchi subyekt faoliyatining umumiy tavsifi keltiriladi.

5- §. AUDITORLIK HISOBOTINING TAHLILIY QISMI

9. Auditorlik hisoboti tahliliy qismining AFMaga havola qilinishi va unda quyidagilar bo'lishi shart:

- xo'jalik yurituvchi subyektda ichki nazorat holatini tekshirish natijalari (batafsil bayoni);

- buxgalteriya hisobi holati va moliyaviy hisobotni tekshirish natijalari;

- moliyaviy-xo'jalik faoliyatini amalga oshirish paytida qonunchilik talablariga rioya etilishini tekshirish natijalari;

- soliqlar va boshqa majburiy to'lovlarni hisoblash hamda to'lashning to'g'riligini tekshirish natijalari;

- aktivlarning butligini tekshirish natijalari.

10. Xo'jalik yurituvchi subyekt ichki nazoratining holatini tekshirish natijalari to'g'risidagi axborot quyidagilarni o'z ichiga olishi kerak:

- ichki nazorat tizimining xo'jalik yurituvchi subyekt faoliyatining miqyoslari va xususiyatiga muvofiqligining umumiy bahosi;

auditorlik tekshiruvi mobaynida aniqlangan ichki nazorat tizimining xo'jalik yurituvchi subyekt faoliyatining miqyoslari va xususiyatiga jiddiy nomuvofiqliklari bayoni.

11. Xo'jalik yurituvchi subyektning buxgalteriya hisobi va moliyaviy hisoboti holatini tekshirish natijalari to'g'risidagi axborot quyidagilarni o'z ichiga olishi kerak:

- buxgalteriya hisobini yuritish va moliyaviy hisobotni tuzishning belgilangan tartibiga rioya qilinishini baholash;

- auditorlik tekshiruvi davomida aniqlangan buxgalteriya hisobini yuritish va moliyaviy hisobotni tayyorlashning belgilangan tartibini jiddiy buzishlar bayoni.

12. Xo'jalik yurituvchi subyekt tomonidan, moliyaviy-xo'jalik operatsiyalarini amalga oshirish paytida, qonunlarga rioya etilishini tekshirish natijalari to'g'risidagi axborot quyidagilarni o'z ichiga olishi kerak:

- xo'jalik yurituvchi subyekt amalga oshirgan moliyaviy-xo'jalik operatsiyalarining qonunchilikka muvofiqligini baholash;

- auditorlik tekshiruvi davomida aniqlangan, xo'jalik yurituvchi subyekt amalga oshirgan moliyaviy-xo'jalik operatsiyalarining qonunchilikka jiddiy nomuvofiqliklari bayoni.

13. Soliqlar va boshqa majburiy to'lovlarni hisoblash va to'lashning to'g'riligini tekshirish natijalari to'g'risidagi axborot quyidagilarni o'z ichiga olishi kerak:

- tuzilgan va tegishli organlarga taqdim etilgan soliqlar hamda boshqa majburiy to'lovlar to'g'riligining bahosi;

- soliqlar va boshqa majburiy to'lovlarni hisoblash hamda to'lashning belgilangan tartibini buzish faktlari, soliq solinadigan bazani belgilash paytidagi chetga chiqishlar bayoni.

14. Aktivlar butligini tekshirish natijalari aktivlarni inventarlashga asoslanishi hamda o'z ichiga ularning haqiqatda mavjudligi va butligi to'g'risidagi ma'lumotlarni olishi kerak.

6- §. AUDITORLIK HISOBOTINING YAKUNIY QISMI

15. Auditorlik hisobotining yakuniy qismi auditorlik tashkilotining aniqlangan chetga chiqishlar va huquq buzilishlarini bartaraf etishga doir tavsiyalarini, shuningdek, xo'jalik yurituvchi subyektning moliyaviy-xo'jalik faoliyati samaradorligini oshirishga doir takliflari va maslahatlarini o'z ichiga olishi kerak.

7- §. AUDITORLIK HISOBOTI UCHUN JAVOBGARLIK

16. Auditorlik tashkiloti auditorlik hisobotini tuzganlik uchun qonun hujjatlariga muvofiq javobgar bo'ladi.

17. Auditorlik hisobotida keltirilgan axborot maxfiy hisoblanadi va oshkor etilmasligi kerak. Axborotni oshkor etganlik uchun ushbu axborotdan foydalangan shaxslar qonun hujjatlariga muvofiq javobgarlikka tortiladilar.

8- §. AUDITORLIK XULOSASINING TUZILISHI

18. Auditorlik xulosasi quyidagi elementlarni o'z ichiga oladi:

a) nom («Auditorlik xulosasi» yoki «Auditorlik tashkilotining xulosasi»: ikkala nom teng huquqli);

b) adresatning nomi;

d) kirish qismi;

e) qayd etish qismi;

f) yakuniy qism;

g) auditorlik xulosasini berish sanasi;

h) auditorlik tashkiloti manzili;

i) auditorlar va auditorlik tashkiloti rahbarining imzosi.

19. Auditorlik xulosasi auditorlik tashkilotining muhri bilan tasdiqlanishi kerak.

20. Auditorlik tashkiloti auditorlik xulosasi shaklining bir xilligiga rioya qilishi kerak.

21. Auditorlik xulosa shakllari 1- va 2- ilovalarda keltirilgan.

9- §. AUDITORLIK XULOSASIDA ADRESAT

22. Auditorlik xulosasi auditorlik tekshiruvining buyurtmachisiga yo'llanib, buyurtmachining barcha zaruriy rekvizitlari ko'rsatilishi kerak.

10- §. AUDITORLIK XULOSASINING KIRISH QISMI

23. Auditorlik xulosasining kirish qismi auditorlik tashkilotining quyidagi rekvizitlarini o'z ichiga olishi kerak:

- auditorlik tashkilotining yuridik manzili va telefonlari;
- auditorlik faoliyatini amalga oshirish huquqiga litsenziya raqami, berilgan sana va litsenziya bergan organning nomi;

- auditorlik tashkiloti davlat ro'yxatiga olingani to'g'risidagi guvohnoma raqami;

- auditorlik tashkiloti hisob-kitob varag'ining raqami;
- auditorlik tekshiruvida ishtirok etgan auditor (auditorlar)ning, shuningdek, auditorlik tashkiloti rahbarining familiyasi, ismi va otasining ismi.

24. Kirish qismida sana va hisobot davri ko'rsatilgan holda tekshirilgan moliyaviy hisobotlar ro'yxati keltirilishi kerak.

25. Kirish qismida quyidagilar ko'rsatilishi kerak:

- xo'jalik yurituvchi subyekt auditorlik tekshiruvidan o'tkaziladigan moliyaviy hisobotni tayyorlash va uning haqqoniy bo'lishi uchun javobgar;

- auditorlik tashkiloti auditorlik xulosasining xo'jalik yurituvchi subyektning moliyaviy-xo'jalik faoliyati natijalariga muvofiq bo'lishi uchun javobgar.

11- §. AUDITORLIK XULOSASINING QAYD ETISH QISMI

26. Auditorlik xulosasida auditorlik tekshiruvi AFMAga muvofiq o'tkazilgani qayd etilishi kerak.

27. Qayd etuvchi qismda auditorlik tekshiruvi moliyaviy hisobot va boshqa moliyaviy axborot qonun hujjatlariga, shuningdek, moliyaviy-xo'jalik faoliyatining haqiqiy holatiga muvofiqligi va haqqoniyligini baholashga asoslanishi ko'rsatilishi kerak.

28. Qayd etuvchi qismda auditorlik tekshiruvi fikrini ifodalash uchun yetarlicha asoslar bérishi xususida auditorlik tashkilotining tasdig'i berilishi kerak.

12- §. AUDITORLIK XULOSASINING YAKUNIY QISMI

29. Auditorlik xulosasining yakuniy qismida auditorlik tashkilotining tekshirilgan moliyaviy hisobot xo'jalik yurituvchi subyekt moliyaviy-xo'jalik faoliyatining haqiqiy holati to'g'risida haqqoniy tasavvur berish-bermasligi va moliyaviy hisobot qonun hujjatlariga muvofiqligi yoki muvofiq emasligi xususidagi fikri ravshan bayon etilishi kerak.

13- §. AUDITORLIK XULOSASINING SANASI

30. Auditor auditorlik xulosasini auditorlik tekshiruvi yakunlangan kun bilan belgilashi kerak.

31. Auditor auditorlik xulosasini xo'jalik yurituvchi subyekt moliyaviy hisobotga imzo chekkan yoki uni tasdiqlagan sanadan oldin keluvchi kun bilan belgilashi kerak emas.

14- §. AUDITORLIK XULOSASIDAGI IMZOLAR

32. Auditorlik xulosasiga auditor (auditorlar), auditorlik tashkiloti rahbari imzo chekishi va u auditorlik tashkilotining muhri bilan tasdiqlanishi kerak.

15- §. AUDITORLIK XULOSALARINING TURLARI

33. Auditorlik xulosalarining quyidagi turlari mavjud:

- a) ijobiy auditorlik xulosasi;
- b) salbiy auditorlik xulosasi.

16- §. IJOBIY AUDITORLIK XULOSASI

34. Auditorlik tashkiloti xo'jalik yurituvchi subyektning moliyaviy hisoboti uning moliyaviy ahvolini haqqoniy yoritadi va xo'jalik yurituvchi subyekt amalga oshirgan moliyaviy va xo'jalik operatsiyalari O'zbekiston Respublikasining qonunchiligi talablariga muvofiq degan fikrga kelganda ijobiy auditorlik xulosasi tuzilishi kerak.

17- §. SALBIY AUDITORLIK XULOSASI

35. Auditorlik tashkiloti xo'jalik yurituvchi subyektning moliyaviy hisobotida, agar xo'jalik yurituvchi subyekt tomonidan bartaraf etilmasa, moliyaviy hisobotdan foydalanuvchilarni chalg'itishi mumkin bo'lgan buzilishlar mavjud degan fikrga kelsa, salbiy auditorlik xulosasi tuzilishi kerak.

Xo'jalik yurituvchi subyekt amalga oshirgan moliyaviy va xo'jalik operatsiyalari moliyaviy hisobotda haqqoniy aks ettirilgan, lekin qonunchilik talablariga muvofiq kelmaydigan hollarda ham salbiy auditorlik xulosasi tuziladi.

36. Odatda, xo'jalik yurituvchi subyekt rahbariyatining auditorlik tashkilotining aniqlangan buzilishlarni bartaraf etish maqsadida moliyaviy hisobotga tuzatishlar kiritish to'g'risidagi fikriga qo'shilmasligi salbiy auditorlik xulosasini tuzishga sabab bo'ladi.

Xo'jalik yurituvchi subyekt auditorlik tekshiruvi davomida aniqlangan buzilishlarni bartaraf etgan holga, salbiy auditorlik xulosasi tuzilmaydi.

18- §. AUDITORLIK XULOSASINI TUZISHDAN BOSH TORTISH

37. Auditorlik tekshiruvi hajmining cheklanganligi tufayli auditorlik tashkiloti moliyaviy hisobot to'g'risidagi fikrni ifodalash uchun yetarlicha auditorlik dalillarini olishi mumkin bo'lmasa, auditorlik tashkiloti auditorlik xulosasini tuzishdan bosh tortishi mumkin.

38. Auditorlik tekshiruvi hajmini cheklash — xo'jalik yurituvchi subyekt vakillari yoki uchinchi shaxslarning boshlab yuborilgan auditorlik tekshiruvini auditorlik xulosasini tayyorlash uchun zarur deb hisoblangan hajmda o'tkazishga to'sqinlik qilishga yo'naltirilgan ochiqdan-ochiq harakatlari yoki harakatsizliklari.

39. Auditorlik xulosasini tuzishdan bosh tortish ariza shaklida bo'lishi va «Auditorlik tashkilotining auditorlik xulosasini tuzishdan bosh tortishi to'g'risidagi ariza» deb nomlanishi kerak. Arizaning shakli 3- ilovada keltirilgan.

19- §. AUDITORLIK XULOSASINI TAQDIM ETISH

40. Auditorlik xulosasi kamida uch nusxada tuziladi, shundan ikki nusxasi auditorlik tekshiruvi buyurtmachisiga taqdim etiladi.

41. Auditorlik xulosasi moliyaviy hisobotdan foydalanuvchilarga tushunarli bo'lishi, auditorning ishonchi komil emasligi va (yoki) rozi emasligi yuzaga keltirgan cheklashlarga doir ko'rsatmalarni o'z ichiga olishi kerak.

42. Auditorlik xulosasi ochiq axborot hisoblanadi, undan moliyaviy hisobotdan foydalanuvchilarning hammasi foydalana olsin.

43. Auditorlik xulosasi tegishli moliyaviy hisobotlar bilan birgalikda xo'jalik yurituvchi subyekt tomonidan e'lon qilinishi mumkin.

20- §. AUDITORLIK XULOSASI UCHUN JAVOBGARLIK

44. Auditorlik tekshiruvini o'tkazmasdan tuzilgan yoki auditorlik tekshiruvi natijalari bo'yicha tuzilgan, lekin auditorlik tekshiruvi davomida auditor (auditorlar) olgan xo'jalik yurituvchi subyektning hujjatlari mazmuniga muvofiq kelmaydigan auditorlik hisoboti va auditorlik xulosasi qasddan yolg'on hisobot va xulosa deb hisoblanadi.

45. Qasddan yolg'on auditorlik hisoboti va auditorlik xulosasini tuzish qonun hujjatlarida belgilangan javobgarlikni keltirib chiqaradi.

46. Xo'jalik yurituvchi subyekt bilan auditorlik tashkiloti o'rtasida yuzaga kelgan nizolar qonun hujjatlarida belgilangan tartibda hal etiladi.

70- son AFMAga 1- ilova
Ijobiy auditorlik xulosasiga misol

«Men (biz), _____
(auditorlik tashkiloti nomi va uning rekvizitlari)

auditorlik tashkilotining auditori (auditorlari) _____

(auditorlarning familiyasi, ismi, otasining ismi)

tomonidan xo'jalik yurituvchi subyekt « _____ »- _____

_____ ning
(xo'jalik yurituvchi subyekt)

2000- yil 1- yanvaridan 31- dekabrigha qadar bo'lgan davr uchun moliyaviy hisoboti tekshirildi.

Auditorlik tekshiruvidan o'tkaziladigan moliyaviy hisobotning tayyorlanishi va haqqoniyligi uchun xo'jalik yurituvchi subyektning rahbariyati javobgar hisoblanadi. Auditorlik tashkiloti mazkur moliyaviy hisobot bo'yicha o'z xulosasi uchun javob beradi.

Biz auditorlik tekshiruvini AFMAga muvofiq o'tkazdik. Ushbu andozalar biz foydalanuvchilarni moliyaviy hisobot jiddiy buzilishlarga ega emasligiga yetarlicha ishonch bilan ta'minlashimiz kerakligini taqozo etadi. Auditorlik tekshiruvi haqqoniylikni va moliyaviy hisobot hamda boshqa moliyaviy axborotning qonun hujatlariga, shuningdek, moliyaviy-xo'jalik faoliyatining haqiqiy holatiga muvofiqligini baholashga asoslanadi. Biz tomonimizdan o'tkazilgan auditorlik tekshiruvi fikrni ifodalash uchun yetarlicha asoslar beradi deb hisoblaymiz.

Bizning fikrimizcha, xo'jalik yurituvchi subyekt « _____ » ning moliyaviy hisoboti uning moliyaviy ahvolini haqqoniy aks ettiradi va mazkur xo'jalik yurituvchi subyekt amalga oshirgan moliyaviy va xo'jalik operatsiyalari O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlarining talablariga muvofiq keladi.
Auditorlik tashkiloti rahbari
Auditor (auditorlar)

200__ - yil « ____ » - _____
M.O'

70- son AFMAga 2- ilova
Salbiy auditorlik xulosasiga misol

«Men (biz), _____
(auditorlik tashkiloti nomi va uning rekvizitlari)

auditorlik tashkilotining auditori (auditorlari)

(auditorlar familiyasi, ismi, otasining ismi)

tomonidan xo'jalik yurituvchi subyekt « _____
_____ » ning
(xo'jalik yurituvchi subyekt nomi)

200__ - yil 1- yanvaridan 31- dekabrigha qadar bo'lgan davr uchun moliyaviy hisoboti tekshirildi.

Auditorlik tekshiruvidan o'tkaziladigan moliyaviy hisobotining tayyorlanishi va haqqoniyligi uchun yurituvchi subyektning rahbariyati javobgar hisoblanadi. Auditorlik tashkiloti mazkur moliyaviy hisobot bo'yicha o'z xulosasi uchun javob beradi.

Biz auditorlik tekshiruvini AFMAga muvofiq o'tkazdik. Ushbu andozalar biz foydalanuvchilarni moliyaviy hisobot jiddiy buzilishlarga ega ekanligiga yetarlicha ishonch bilan ta'minlashimiz kerakligini taqozo etadi. Auditorlik tekshiruvi haqqoniylikni va moliyaviy hisobot hamda boshqa moliyaviy axborotning qonun hujjatlariga, shuningdek, moliyaviy-xo'jalik faoliyatining haqiqiy holatiga muvofiqligini baholashga asoslanadi. Biz tomonimizdan o'tkazilgan auditorlik tekshiruvi fikrni ifodalash uchun yetarlicha asoslar beradi deb hisoblaymiz.

Tekshirishda aniqlanishicha, xo'jalik yurituvchi subyekt _____ mln. so'mni xarajatlarga noqonuniy ravishda kiritgan, bu esa amaldagi qonunchilikni buzish hisoblanadi va moliyaviy hisobot ko'rsatkichlarini buzadi.

Bizning fikrimizcha, xo'jalik yurituvchi subyekt « _____

» ning

(xo'jalik yurituvchi subyekt nomi)

moliyaviy hisoboti uning moliyaviy-xo'jalik faoliyati natijalari to'g'risida haqqoniy axborot bermaydi.

Auditorlik tashkiloti rahbari

Auditor (auditorlar)

200__ - yil « ____ » - _____

M.O'

**AUDITORLIK TASHKILOTINING AUDITORLIK
XULOSASINI TUZISHDAN BOSH TORTISHI
TO'G'RISIDAGI ARIZAGA MISOL**

«Men (biz), _____»
(auditorlik tashkiloti nomi va uning rekvizitlari)

auditorlik tashkilotining auditori (auditorlari) _____

(auditorning familiyasi, ismi, otasining ismi)

tomonidan xo'jalik yurituvchi subyekt « _____ »
_____ ning

(xo'jalik yurituvchi subyekt nomi)

Xo'jalik yurituvchi subyekt _____

(xo'jalik yurituvchi subyekt nomi)

xorijiy yetkazib beruvchilar bilan hisob-kitoblarni to'liq taqdim etmadi, bu esa boshlab yuborilgan auditorlik tekshiruvini biz auditorlik xulosasini tayyorlash uchun zarur deb hisoblaydigan hajmda o'tkazish imkonini bermaydi.

Yuqorida bayon etilgan auditorlik tekshiruvi hajmini cheklash faktiga asosan auditorlik tashkiloti

(auditorlik tashkiloti nomi va uning rekvizitlari)

xo'jalik yurituvchi subyekt _____
(xo'jalik yurituvchi subyekt nomi)

ning moliyaviy hisoboti to'g'risida fikr ifodalashdan bosh tortadi.

Auditorlik tashkiloti rahbari

Auditor (auditorlar)

200__ - yil «__» - _____

M.O'.

**«AUDITORLIK TASHKILOTLARINING
KASBGA DOIR XIZMATLARI»
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI AUDITORLIK
FAOLIYATI MILLIY STANDARTI
(90- SON AFMA)**

Mazkur Auditorlik faoliyati milliy andozasi (AFMA) «Auditorlik faoliyati to'g'risida»gi O'zbekiston Respublikasi Qonuni, O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2000- yil 22- sentabrdagi «Auditorlik faoliyatini takomillash-tirish va auditorlik tekshiruvlarining rolini oshirish to'g'risida»gi 365- sonli qarori asosida ishlab chiqilgan va O'zbekiston Respublikasida auditorlik faoliyatini me'yoriy tartibga solish elementi hisoblanadi.

1- §. UMUMIY QOIDALAR

1. Mazkur Milliy andozaning maqsadi:
 - auditorlik tashkilotlari ko'rsatadigan kasbga doir xizmatlari ro'yxatini;
 - kasbga doir xizmatlar ko'rsatishga shartnoma tuzish paytida hal etiladigan o'ziga xos masalalarni;
 - ko'rsatilgan kasbga doir xizmatlarning natijalari to'g'risida auditor hisoboti mazmunini belgilashdan iborat.
2. Mazkur andoza talablari kasbga doir xizmatlar ko'rsatilayotganda barcha auditorlik tashkilotlari uchun majburiy hisoblanadi.
3. Auditorlik tashkiloti o'z faoliyatida qonun hujjatlari va mazkur andoza bilan belgilangan har qanday kasbga doir xizmatlarni ko'rsatishga haqlidir.

**2- §. KASBGA DOIR XIZMATLAR
KO'RSATISH TARTIBI**

4. Kasbga doir xizmatlar auditorlik tashkiloti bilan ushbu xizmatlar buyurtmachisi o'rtasida tuziladigan kasbga doir xizmatlar ko'rsatish shartnomasi asosida ko'rsatiladi.

Shartnomani bajarayotganda auditor, xo'jalik yurituvchi subyekt (buyurtmachi) va zarurat bo'lganda istalgan uchinchi tomonlar bilan kelishilgan taomillarni bajaradi va ko'rsatilgan kasbga doir xizmatlar natijalari to'g'risida asoslangan xulosalar bilan hisobot taqdim etadi.

5. Auditor ko'rsatilgan kasbga doir xizmatlar natijalari uchun qonun hujjatlariga muvofiq javobgar bo'ladi.

6. Xo'jalik yurituvchi subyekt (buyurtmachi) ko'rsatilgan kasbga doir xizmatlar natijalari to'g'risidagi hisobot ma'lumotlari bo'yicha o'z xulosalarini chiqarishga haqlidir.

7. Hisobot kasbga doir xizmatlar buyurtmachisiga kasbga doir xizmatlar ko'rsatish shartnomasining shartlariga muvofiq hajm va moddalarda taqdim etiladi.

3- §. KASBGA DOIR XIZMATLAR RO'YXATI

8. Auditorlik tashkiloti kasbga doir quyidagi xizmatlarni ko'rsatishi mumkin:

- a) buxgalteriya hisobini yo'lga qo'yish, tiklash va yuritish;
 - boshqaruv hisobini tashkil etish va yuritish;
 - moliyaviy hisobini tashkil etish va yuritish;
 - buxgalteriya hisobini avtomatlashtirish (kompyuterlashtirish);
 - buxgalteriya hisobini yo'lga qo'yish, tiklash va yuritish bilan bog'liq boshqa xizmatlar;
- b) moliyaviy hisobot tuzish;
- d) milliy moliyaviy hisobotni buxgalteriya hisobi xalqaro andozalariga o'tkazish;
- e) xo'jalik yurituvchi subyektlar moliyaviy-xo'jalik faoliyatining tahlili;
 - moliyaviy holat tahlili;
 - likvidlilik tahlili;
 - to'lovga qobiliyatlilik tahlili;
 - moliyaviy-xo'jalik faoliyatining tahlili bilan bog'liq boshqa xizmatlar;

f) buxgalteriya hisobi, soliq solish, rejalashtirish, menejment va moliyaviy-xo'jalik faoliyatining boshqa masalalari bo'yicha konsalting;

- texnik-iqtisodiy asoslanmalar (TIA) tayyorlash, investitsiya loyihalari va biznes-rejalarni ishlab chiqish va baholash;

- buxgalteriya hisobi va soliq solish masalalari bo'yicha maslahatlar;

- moliyaviy menejment bo'yicha maslahatlar;

- marketing tadqiqotlarini o'tkazish;

- unumdorlik va samaradorlikni baholash maqsadida xo'jalik yurituvchi subyekt faoliyat yuritishining taomillari va usullari tahlili;

- moliyaviy-xo'jalik faoliyati sohasida boshqa konsalting xizmatlari;

g) soliqlar va boshqa majburiy to'lovlar bo'yicha hisob-kitoblar va deklaratsiyalar tuzish:

- soliq hisobini tashkil etish va yuritish;

- soliq organlarining tekshiruv dalolatnomalari bo'yicha e'tirozlar tayyorlash;

- soliqlar va boshqa majburiy to'lovlar bo'yicha hisob-kitoblar va deklaratsiyalar tuzish;

- soliq hisobi va soliq solish bilan bog'liq boshqa xizmatlar;

h) boshqa xizmatlar:

- auditorlik faoliyati bilan bog'liq sohada tadqiqotlar, seminarlar, anjumanlar, ishlanmalar o'tkazish va ularning natijalarini, shu jumladan, bosma ko'rinishda tarqatish;

- buxgalteriya hisobi, audit, moliyaviy-xo'jalik faoliyati tahlili va soliq solish bo'yicha belgilangan tartibda o'quv qo'llanmalari, o'quv-uslubiy materiallar tayyorlash.

4- §. KASBGA DOIR XIZMATLAR KO'RSATISH SHARTNOMASINI BAJARISHNING UMUMIY PRINSIPLARI

9. Kasbga doir xizmatlar ko'rsatishda auditor amaldagi qonun hujjatlarining talablariga qat'iy amal qilishi kerak.

5- §. SHARTNOMA TUZILAYOTGANDA HAL QILINADIGAN MASALALAR

10. Kasbga doir xizmatlar ko'rsatish shartnomasi qonun hujjatlarida belgilangan tartibda tuziladi.

11. Auditorlik tashkiloti shartnomasi quyidagi masalalarni ham aks ettirishi lozim:

- kasbga doir xizmatlar qamrab oladigan moliyaviy axborot hajmi va hisobot davrlari;

- ko'rsatilgan xizmatlar natijalari to'g'risida hisobot tuzish uchun zarur bo'lgan, shartnomaning belgilangan predmeti bo'yicha isbot-dalillarni olish maqsadida bajariladigan taomillar;

- kasbga doir xizmatlar ko'rsatish jarayonida erishilgan natijalar ro'yxati, ularni rasmiylashtirish tartibi va shakllari;

- hisobotni tarqatishga taalluqli cheklashlar.

6- §. TAOMILLAR VA ISBOT-DALILLAR

12. Kasbga doir xizmatlar ko'rsatish shartnomasida kelishilgan taomillar miqdori va hajmi kasbga doir ko'rsatilgan xizmatlar natijalari to'g'risida hisobot tuzish uchun zarur miqdorda isbot-dalillar olish uchun yetarli bo'lishi kerak.

13. Kelishilgan taomillar o'z ichiga quyidagilarni olishi mumkin:

- ehtiyoj va tahlil;
- takroriy sanash, qiyoslash va boshqa matematik hamda tahliliy usullar;
- kuzatuv;
- inventarlash;
- isbot-dalillar olish;
- ma'lumotnoma va tavsiyanomalar taqdim etish.

7- §. KASBGA DOIR KO'RSATILGAN XIZMATLAR NATIJALARI TO'G'RISIDA HISOBOT

14. Kasbga doir ko'rsatilgan xizmatlar natijalari to'g'risidagi hisobot quyidagilarni o'z ichiga olishi kerak:

- a) hisobot nomi;
- b) xo'jalik yurituvchi subyekt (buyurtmachi) nomi va manzili;
- d) auditorlik tashkiloti nomi va manzili;
- e) shartnoma raqami va sanasini ko'rsatish;
- f) taomillar andozalarga (aynan qaysilariga) muvofiq bajarilganligini ko'rsatish;
- g) kelishilgan taomillarni bajarishdan maqsadi;
- h) aniq bajarilgan taomillar ro'yxati;
- i) taomillar natijalari bayoni;
- j) hisobot faqat muayyan elementlarga, moliyaviy axborot moddalarga taalluqli ekanligini va u xo'jalik yurituvchi subyektning umuman moliyaviy hisobotiga tatbiq etilmasligini ko'rsatish (imkoni bo'lgan joylarda);
- k) hisobot tuzilgan sana;
- l) kasbga doir xizmatlar ko'rsatgan mutaxassis (auditor)-ning familiyasi, ismi, otasining ismi va imzosi (har bir sahifada).

15. Xo'jalik yurituvchi subyektga (buyurtmachiga) ko'rsatilgan xizmatlar natijalari to'g'risida hisobot taqdim etilganda qabul qilish-topshirish dalolatnomasi tuziladi, unga auditorlik tashkilotining rahbari imzo chekadi va muhr bosadi.

8- §. KASBGA DOIR XIZMATLAR UCHUN JAVOBGARLIK

16. Kasbga doir xizmatlarni sifatsiz ko'rsatganligi uchun auditorlik tashkiloti qonun hujjatlariga muvofiq javobgar bo'ladi.

17. Kasbga doir ko'rsatilgan xizmatlar natijalari to'g'risidagi hisobotda berilgan axborot maxfiy hisoblanadi. Buyurtmachining rozilgisiz ushbu axborotni e'lon qilishda aybdor shaxslar qonun hujjatlariga muvofiq javobgar bo'ladilar.

Ijobiy auditorlik xulosasi

«Amir Temur» ochiq aksionerlik jamiyatining aksionerlari umumiy yig'ilishiga

Jamiyatning rekvizitlari:

Manzili: Samarqand viloyati Bulung'ur tumani.

Ixtisoslashtirilgan «Savdogar» aksionerlik-tijorat bankining Samarqand viloyati bo'limidagi hisob raqami 20208000200633683001.

Biz Samarqand shahar, Chelak ko'chasi, 54- uyda joylashgan, telefon raqami 33-75-99, O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi tomonidan 2001- yil 27- fevralda berilgan 00007- sonli litsenziyaga ega bo'lgan, Respublika Adliya vazirligida 2000- yil 4- aprelda 86- raqam bilan ro'yxatga olingan, ixtisoslashtirilgan «Savdogar» aksionerlik-tijorat bankining Samarqand viloyat bo'limida 20208000400194611001 hisob raqamiga ega bo'lgan, «Madad» xususiy auditorlik firmasining auditori Musurmonov Shavkat Ergashevich hamda firma direktori X. A. Abdusalomovlar tomonidan «Amir Temur» ochiq aksionerlik jamiyatining 2000- yil 1- yanvardan 2000- yil 31- dekabrga qadar bo'lgan davr uchun moliyaviy hisoboti tekshirildi.

Auditorlik tekshiruvidan o'tkaziladigan moliyaviy hisobotning tayyorlanishi va haqqoniyligi uchun xo'jalik yurituvchi subyektning rahbariyati javobgar hisoblanadi. Auditorlik tashkiloti mazkur moliyaviy hisobot bo'yicha o'z xulosasi uchun javob beradi.

Biz auditorlik tekshiruvini AFMAga muvofiq o'tkazdik. Ushbu andozalar biz foydalanuvchilarni moliyaviy hisobot jiddiy buzilishlarga ega emasligiga yetarlicha ishonch bilan ta'minlashimiz kerakligini taqozo etadi. Auditorlik tekshiruvi haqqoniyligni va moliyaviy hisobot hamda boshqa moliyaviy axborotning qonun hujjatlariga, shuningdek, moliyaviy-xo'jalik faoliyatining haqiqiy holatiga muvofiqligini baholashga asoslanadi. Biz tomonimizdan o'tkazilgan auditorlik tekshiruvi fikrni ifodalash uchun yetarlicha asoslar beradi deb hisoblaymiz.

Bizning fikrimizcha, «Amir Temur» ochiq aksionerlik jamiyatining moliyaviy hisoboti uning moliyaviy ahvolini haqqoniy aks ettiradi va mazkur xo'jalik yurituvchi subyekt amalga oshirgan moliyaviy va xo'jalik operatsiyalari O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlarining talablariga muvofiq keladi.

«Madad» auditorlik
firmasi direktori

X. Abdusalomov

«Madad» auditorlik
firmasi auditori
2003- yil 30- aprel

Sh. Musurmonov

Salbiy auditorlik xulosasi

«Amir Temur» ochiq aksionerlik jamiyatning
aksionerlari umumiy yig'ilishiga

Jamiyatning rekvizitlari:

Manzili: Samarqand viloyati Bulung'ur tumani.

Ixtisoslashtirilgan «Savdogar» aksionerlik-tijorat bankining
Samarqand viloyati bo'limidagi hisob-raqami
20208000200633683001.

Biz Samarqand shahar, Chelak ko'chasi, 54- uyda joylashgan, telefon raqami 33-75-99, O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi tomonidan 2001- yil 27- fevralda berilgan 00007- sonli litsenziyaga ega bo'lgan, Respublika Adliya vazirligida 2000- yil 4- aprelda 86- raqam bilan ro'yxatga olingan, ixtisoslashtirilgan «Savdogar» aksionerlik-tijorat bankining Samarqand viloyat bo'limida 20208000400194611001 hisob raqamiga ega bo'lgan, «Madad» xususiy auditorlik firmasining auditori Musurmonov Shavkat Ergashevich hamda firma direktori X. A. Abdusalomovlar tomonidan «Amir Temur» ochiq aksionerlik jamiyatining 2000- yil 1- yanvardan 2000- yil 31- dekabrga qadar bo'lgan davr uchun moliyaviy hisoboti tekshirildi.

Auditorlik tekshiruvidan o'tkaziladigan moliyaviy hisobotning tayyorlanishi va haqqoniyligi uchun xo'jalik yurituvchi subyektning rahbariyati javorgar hisoblanadi. Auditorlik tashkilot mazkur moliyaviy hisobot bo'yicha o'z xulosasi uchun javob beradi.

Biz auditorlik tekshiruvini AFMAga muvofiq o'tkazdik. Ushbu andozalar biz foydalanuvchilarni moliyaviy hisobot jiddiy buzilishlarga ega ekanligiga yetarlicha ishonch bilan ta'minlashimiz kerakligini taqozo etadi. Auditorlik tekshiruvi haqqoniylikni va moliyaviy hisobot hamda boshqa moliyaviy axborotning qonun hujjatlariga, shuningdek, moliyaviy-xo'jalik faoliyatining haqiqiy holatiga muvofiqligini baholashga asoslanadi. Biz tomonimizdan o'tkazilgan auditorlik tekshiruvi fikrni ifodalash uchun yetarlicha asoslar beradi deb hisoblaymiz.

Tekshirishda aniqlanishicha, «Amir Temur» ochiq aksionerlik jamiyatida 25.000.000 so'mlik oshiqcha vino mahsulotlari va 6.000.000 so'mlik tovar-moddiy boyliklar kamomadi mavjud bo'lib, bular jamiyatning hisobotlarida noqonuniy ravishda ko'rsatilmagan, bu esa amaldagi qonunchilikni buzish hisoblanadi va moliyaviy hisobot ko'rsatkichlarini buzadi.

Bizning fikrimizcha «Amir Temur» ochiq aksionerlik jamiyati moliyaviy hisoboti uning moliyaviy-xo'jalik faoliyati natijalari to'g'risida haqqoniy axborot bermaydi.

«Madad» auditorlik
firmasi direktori

X. Abdisalomov

«Madad auditorlik
firmasi auditori

Sh. Musurmonov

200__ - yil «__» - _____

**«MADAD» AUDITORLIK FIRMASINING
AUDITORLIK XULOSASINI TUZISHDAN
BOSH TORTISHI TO'G'RISIDAGI
ARIZA**

Bulung'ur tumanidagi «Azamat» ochiq aksionerlik jamiyatining aksionerlari umumiy yig'ilishiga

Jamiyatning rekvizitlari:

Manzili: Samarqand viloyati Bulung'ur tumani.

Ixtisoslashtirilgan «Savdogar» aksionerlik-tijorat bankining Samarqand viloyati bo'limidagi hisob-raqami
2020800200633683001.

Biz Samarqand shahar, Chelak ko'chasi, 54- uyda joylashgan, telefon raqami 33-75-99, O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi tomonidan 2001- yil 27- fevralda berilgan 00007- sonli litsenziyaga ega bo'lgan Respublika Adliya vazirligida 2000- yil 4- aprelda 86- raqam bilan ro'yxatga olingan, ixtisoslashtirilgan «Savdogar» aksionerlik-tijorat bankining Samarqand viloyat bo'limida 20208000400194611001 hisob-raqamiga ega bo'lgan, «Madad» xususiy auditorlik firmasining auditori Musurmonov Shavkat Ergashevich, firma direktori X.A. Abdusalomovlar tomonidan «Azamat» ochiq aksionerlik jamiyatining 2000- yil 1- yanvardan 2000- yil 31- dekabrga qadar bo'lgan davr uchun moliyaviy hisoboti tekshirildi.

«Azamat» ochiq aksionerlik jamiyati tayyorlangan vino mahsulotlarining tannarxi to'g'risidagi hisob-kitoblarni to'liq taqdim etmadi, bu esa, boshlab yuborilgan auditorlik tekshiruvini, biz auditorlik xulosasini tayyorlash uchun zarur deb hisoblaydigan hajmda o'tkazish imkonini bermaydi.

Yuqorida bayon etilgan auditorlik tekshiruvi hajmini cheklash faktiga asosan, «Madad» auditorlik firmasi «Azamat» ochiq aksionerlik jamiyatining moliyaviy hisoboti to'g'risida fikr ifodalashdan bosh tortadi.

«Madad» auditorlik
firmasi direktori

X. Abdusalomov

«Madad» auditorlik
firmasi auditori

Sh. Musurmonov

200__ - yil «__» - _____

**SAMARQAND SHAHRIDAGI «BOYMAT» XUSUSIY
ISHLAB CHIQARISH-TIJORAT FIRMASINING 2000-
YIL 1- YANVARDAN 2000- YIL 31- DEKABRGA
QADAR BO'LGAN DAVRDAGI FAOLIYATI
BO'YICHA O'TKAZILGAN AUDITORLIK
TEKSHIRUVI NATIJALARI TO'G'RISIDA**

AUDITORLIK HISOBOTI

«Boymat» xususiy ishlab shiqarish-tijorat jirmasi
mulkdoriga

Firmaning rekvizitlari: Samarqand shahri Dahbed
ko'chasi, 14- uy.

«Ipak Yo'li» Aksionerlik tijorat bankining «Umar»
filialidagi hisob raqami 20208000500246646001

kod №00283 Soliq to'lovchining identifikatsiya raqami
200788675

Samarqand shahri.

2001- yil 14- may

Samarqand shahar, Chelak ko'chasi 54- uyda joylashgan
«Madad» xususiy auditorlik firmasi auditori Sh. To'ychiyev
tomonidan, auditor malaka sertifikati 00705- sonli, «Umar»
xususiy ishlab chiqarish-tijorat firmasi va «Madad» auditorlik
firmasi o'rtasida firmaga auditorlik xizmati ko'rsatish
to'g'risida 2001- yil 3- mayda tuzilgan 97- sonli shartnomaga
muvofig va «Madad» auditorlik firmasiga O'zbekiston
Respublikasi Moliy vazirligi tomonidan 2001- yil 27- fevralda
berilgan auditorlik faoliyati bilan shug'ullanish huquqini
beruvchi 00007- sonli litsenziyaga asosan, «Boymat» xususiy
ishlab chiqarish-tijorat firmasining 2000- yil 1- yanvardan
2000- yil 31- dekabrga qadar bo'lgan davrdagi faoliyati
bo'yicha auditorlik tekshiruvi o'tkazildi.

Auditorlik tekshiruvi jamiyat va «Madad» auditorlik
firmasi rahbartiyati tomonidan tasdiqlangan dastur asosida

quyidagi hisobotlar shakllarining haqqoniyligini aniqlash maqsadida o'tkazildi:

1. Jamiyatning moliyaniy natijalar to'g'risidagi hisoboti.
2. Jamiyatning balansi.

1. Firma faoliyatining umumiy tavsifi

«Boymat» xususiy ishlab chiqarish-tijorat firmasining Ustavi Samarqand shahar hokimining 1992- yil 19- iyundagi K—183—F- sonli farmoyishi bilan davlat ro'yxatiga olingan bo'lib, firmaning Ustav fondi 1999- yil 1- yanvar holatiga firmaning Ustaviga kiritilgan o'zgarishlarga ko'ra 10.000.000 so'mni tashkil qiladi.

Firmaning Ustav fondi firmaning ta'sischisi Soliyev Boqi Soliyevich tomonidan to'liq shakllantirilgan bo'lib, firmaning mulkdori Soliyev B.S. hisoblanadi.

Firmaning Ustavida uning asosiy faoliyat turlari quyidagilardan iborat qilib belgilangan:

- ishlab chiqarish va qayta ishlash;
- savdo;
- umumiy ovqatlanishni tashkil qilish;
- vositachilik faoliyati;
- qurilish va boshqalar.

Firmaning haqiqatda amalga oshirgan faoliyat turlari uning Ustavida belgilangan faoliyat turlari bilan solishtirilganda Ustavdan tashqari faoliyat bilan shug'ullanilmagani aniqlandi.

Firma to'la huquqli yuridik shaxs maqomiga, o'zining mustaqil mulkiga, muhrlariga, bankda hisob-raqamiga ega.

Auditorlik tekshiruvi o'z ichiga olgan davrda firmaning direktori lavozimida barcha pullik hujjatlarga birinchi imzo qo'yich huquqi bilan S. V. Mirzayev to'liq ishlagan, firmaning bosh hisobchisi lavozimida barcha pullik hujjatlarga ikkinchi imzo qo'yish huquqi bilan 1999- yil 1- yanvardan 2000- yil 15- fevralgacha Strelsova V. V., 2000- yil 15- fevraldan 2000- yil 31- dekabrgacha esa Kotsareva G.V. ishlagan.

2. Firmada ichki nazoratning holatini tekshirish natijalari

Firmada ichki nazorat tizimi tashkil etilmagan, firma faoliyatining hisob-kitob ishlari tashqi nazorat tizimi tomonidan va tashqi auditorlik tekshuvlari yo'li bilan tekshirib borilgan.

Samarqand shahar soliq inspeksiyasi tomonidan 2001-yil fevral oyida firmada soliq qonunchiligiga amal qilinishi bo'yicha tekshirish o'tkazilgan va firmaning 2000- yil faoliyati bo'yicha quyidagilar aniqlangan:

— qo'shilgan qiymat solig'idan 1. 123,4 so'm qo'shimcha hisoblangan;

— foyda solig'idan 876,5 so'm qo'shimcha hisoblangan.

3. Firmada buxgalterlik hisobining holati va moliyaviy hisobotni tekshirish natijalari

Firmada buxgalterlik hisobi asosan amaldagi qonunchilik va O'zbekiston Respublikasining «Buxgalterlik hisob-kitobi va hisoboti to'g'risida»gi qonuni talablariga javob beradi. Firmada buxgalterlik hisobi jurnal-order shaklida yuritiladi. Firmaning Bosh kitobi va Aylanma vedomosti sharikli ruchka o'rniga qalam bilan yuritilgan.

Firmaning Ustav fondi oxirgi davlat ro'yxatidan o'tkazilgan. Ustavda 10.000.000 so'm qilib belgilangan, ammo firmaning balansida va Bosh kitobida 2001- yil 1- yanvar holatiga Ustav fondi 85.910,2 ming so'm qilib ko'rsatilgan, ya'ni firmaning ta'sis hujjati — Ustavida ko'rsatilganidan 75.910.200 so'm ko'p ko'rsatilgan. O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirining 1997- yil 15- yanvardagi 5- raqamli buyrug'i bilan tasdiqlangan «Korxonalarining choraklik va yillik moliyaviy hisobot shakllarini to'lg'azish bo'yicha ko'rsatma»sida esa balansning 320- qatorida «Ustav fondi» moddasida ta'sischilarning Ustav fondiga qo'shgan hissalarini ta'sis hujjatlarida ro'yxatga olingan miqdorlarda ko'rsatilishi

belgilab qo'yilgan. Shuning uchun firma balansidagi va Bosh kitobidagi Ustav fondi miqdorini davlat ro'yxatiga olingan oxirgi Ustav ko'rsatkichlariga muvofiqlashtirish lozim.

Firma 2001- yil 1- yanvar holatiga «Umarbank»ning, ATP—16» va «Zar-inter» OAJlarning quyidagi miqdorlarda aksiyadori hisoblanadi:

— «Umarbank»dan olgan aksiyalari — 39.215,9 ming so'mlik;

— «ATP—16» OAJdan olgan aksiyalari — 1558,7 ming so'mlik;

— «Zar-inter» OAJdan olgan aksiyalari — 250,0 ming so'mlik.

Aksiyalar qimmatbaho qog'ozlar sifatida «Umar» firmasining aktivi hisoblanadi, shuning uchun bu aksiyalarga firma egalik qilishi huquqini tasdiqlovchi hujjatlar firma buxgalteriyasida to'liq mavjud bo'lishi, balansning 06- schotida ko'rsatilgan sotib olingan aksiyalar qiymatiga teng aksiyalar yoki ularning o'rniga olingan hujjatlar qat'iy hisobda saqlanishi, shu aksiyalar bo'yicha olinayotgan dividendlar ham amaldagi qonunchilikka muvofiq hisob-kitob qilinib borilishi, emitentlarning moliyaviy hisobotlari va olingan foydadan aksiyalarga dividend taqsimoti to'g'risida firma mulkdori to'liq ma'lumotlarga ega bo'lishi lozim. Ammo firmada 1.084,6 ming so'mlik aksiyalarning olinganini tasdiqlovchi depozitariyning hujjati, emitentning sof foydasi va dividend taqsimoti to'g'risida hujjatlar mavjud emas. Bu kamchilik bartaraf qilinishi lozim.

2001- yil 1- yanvar holatiga tuzilgan balansning 030- qatorida kapital qo'yilmalar deb 47.049,0 ming so'm ko'rsatilgan. Bu yerda 07 va 08- schotlardagi ma'lumotlar ko'rsatilishi lozim, firmaning Bosh kitobida esa bu summa 06- schotda olib borilgan. Lekin shu 47.049,0 ming so'm kapital qo'yilma yoki uzoq muddatli investitsiya ekanligini tasdiqlovchi hujjat buxgalteriyada mavjud emas. Bu pul bankdan kreditga olingan va 2000- yilda tovar olish uchun mol yetkazib beruvchilarga ko'chirib berilgan. Shuning uchun balansning va Bosh kitobning ushbu ko'rsatkichi noto'g'ri

hisoblanadi va tovar uchun ko'chirib berilgan summaga hali tovar olinmagan hamda debetor qarz bo'lib turgan bo'lsa, shu summa balansda va Bosh kitobda debetor qarzlari sifatida ko'rsatilishi lozim.

Yillik balans topshirib yuborilganligi sababli O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirining 1997- yil 15- yanvardagi 5- raqamli buyrug'i bilan tasdiqlangan «Korxonalarining choraklik va yillik moliyaviy hisobot shakllarini to'lg'izish bo'yicha ko'rsatma»sining 1.12 bandiga muvofiq ushbu xato choraklik balansda to'g'rilanishi lozim.

Firmada moliyaviy hisobot yuqorida qayd etilgan Ko'rsatma qoidalariga muvofiq tuzilib kelingan.

Tuzilgan moliyaviy natijalar to'g'risidagi hisobotlar tahlil qilinganda 2000- yilni 2.731,8 ming so'm sof foyda bilan yakunlagani aniqlandi.

2000- yilda firmaning moliyaviy natijalari quyidagicha bo'lgan: (Ma'lumotlar keltiriladi).

Firma moliyaviy hisobotlarining tahlili va hisobotlardagi ma'lumotlarni birlamchi hujjatlarga taqqoslash shuni ko'rsatdiki, hisobotlar to'g'ri tuzilgan, ularni tuzishda belgilangan tartiblarni jiddiy buzishlarga yo'l qo'yilmagan. 2000- yil yakuni bo'yicha tuzilgan moliyaviy natijalar to'g'risidagi hisobot firmaning moliyaviy ahvolini haqqoniy aks ettiradi.

4. Firmaning moliyaviy-xo'jalik faoliyatini amalga oshirishda qonunchilik talablariga rioya qilishini tekshirish natijalari

2000- yilda mahsulotlar sotishdan tushgan tushum 111.426,8 ming so'mni, bu mahsulotlarning tannarxi 90116,7 so'mni, boshqa sotish xarajatlari 350,0 so'mni, olingan sof foyda 20960,1 so'mni tashkil qilgan.

Sotilgan mahsulotlar, ularning tannarxi, olingan tushun va sof foyda birlamchi hujjatlar asosida tekshirilganda jiddiy xatolar aniqlanmadi.

Firmaning bankdagi hisob raqamidagi pullarning harakati tekshirilganda quyidagilar aniqlandi:

2001- yil 1- yanvar holatiga hisob raqamida 100.000 so'm pul qoldig'i qolgan.

2000- yil davomida firmaning hisob raqamiga jami 82.441,0 ming so'm kirim bo'lgan, shu jumladan — xaridorlardan 25.000,0 ming so'm, mol yetkazib beruvchilardan 56.544,0 ming so'm, boshqa tushumlardan 897,0 ming so'm.

Shu davrda firmaning hisob-raqamidan jami 82.429,8 ming so'm chiqim bo'lgan, shu jumladan:

- mol yetkazib beruvchilarga — 63.050,5 ming so'm;
- nafaqaga — 14,2 ming so'm;
- boshqa to'lovlar — 12.050,9 ming so'm;
- to'langan soliqlar — 5.918,7 ming so'm;
- gaz, telefon, elektr to'lovi — 1.395,5 ming so'm.

2001- yil 1- yanvar holatiga firmaning hisob raqamida 11.200 so'm pul qoldig'i qolgan ($100.000 + 82.441.000 - 82.429.800 = 111.200$).

Bank ko'chirmalari firma Bosh kitobi va balansi, analitik hisob-kitob ma'lumotlari bilan solishtirilganda farqlar aniqlanmadi.

1999- yil 1- yanvar holatiga firma «Biznesfond»dan 1998- yil 18- avgustda olingan 12.000 ming so'mlik 5 yillik uzoq muddatli kredit bo'yicha qarzdor bo'lgan, 2001- yil 1- yanvar holatiga firmaning jami 41.000,0 ming so'mlik, shu jumladan, «Umarbank»dan 19.000,0 ming so'm, «Biznesfond»dan 22.000 so'm uzoq muddatli qarzi bo'lgan, «Umarbank»dan jami 46.490,0 so'mlik qisqa muddatli qarzi bo'lgan.

Bu kreditlarning foizlari 3.841.539 so'm buxgalteriyada 26- schotga olib borilgan, 2000- yil yakuni bo'yicha 2.108.669 so'mi 20- schotga olib borilgan, holbuki foizlarning hammasi «Moliyaviy faoliyatning xarajatlari» 80.4- schotga olib borilishi lozim edi.

Olingan kreditlar va ularga hisoblangan foizlarning hisoblanishi tahlil qilinganda farqlar aniqlanmadi.

Firmaning xazinasini uchun alohida xona ajratilmagan. Xazinabonlik vazifalari buxgalter-kassir S.I. Ivanovaga yuklatilgan bo'lib, u bilan moddiy javobgarlik to'g'risida shartnoma tuzilgan. Xazina kitobi raqamlangan, tikilgan va imzolanib muhrlangan.

2000- yilda bankdan 14.226 so'm nafaqaga olinib, xazinaga kirim qilingan va nafaqaga tarqatilgan. Xazinada naqd pul qoldig'i qolmagan.

Bankdan olingan naqd pullarning maqsadsiz ishlatilish holatlari aniqlanmadi.

2000- yil 1- yanvar holatiga firmaning xaridorlar bilan hisoblashishlar bo'yicha 14.219,0 ming so'mlik, budjet bo'yicha 356,0 ming so'mlik, ta'sischi bilan hisoblashishlar bo'yicha 13.856,0 ming so'mlik, boshqa debitorlar bo'yicha 2,739,0 ming so'mlik debitor qarzlari bo'lgan.

2000- yil 1- yanvar holatiga firmaning mol yetkazib beruvchilarga 2.397,0 ming so'mlik, budjetga 1.708,0 ming so'mlik, ish haqi bo'yicha 199,0 ming so'mlik, ijtimoiy sug'urtaga 4.016,0 ming so'mlik, budjetdan tashqari to'lovlar bo'yicha 380,0 ming so'mlik boshqa kreditorlardan 6.313,0 ming so'mlik kreditorlik qarzlari bo'lgan.

2001- yil 1- yanvar holatiga firmaning xaridorlar bilan hisoblashishlar bo'yicha 29.780,0 ming so'mlik, ta'sischi bilan hisoblashishlar bo'yicha 13.856,0 ming so'mlik, boshqa debitorlar bo'yicha 657,0 ming so'mlik debitor qarzlari bo'lgan, bularning 13.856,0 ming so'mining muddati o'tgan debitorlik qarzidir.

2001- yil 1- yanvar holatiga firmaning mol yetkazib beruvchilardan 36.899,5 ming so'mlik, budjetdan 385,8 ming so'mlik, ish haqidan 385,8 ming so'mlik ijtimoiy sug'urtadan 1.017,7 ming so'mlik, budjetdan tashqari ajratmalar bo'yicha 857,5 ming so'mlik, boshqa kreditorlardan 6859,6 ming so'mlik kreditorlik qarzlari bo'lgan.

2001- yil 1- yanvar holatiga ko'ra firmada 37 ta xodim ishlaydi.

Firmada 2000- yilda 2.002.149 so'mlik ish haqi hisoblangan.

2001- yil 1- yanvar holatiga ko'ra, firmada ish haqi bo'yicha 385,8 ming so'mlik kreditorlik qarzi bor.

2000- yilda ish haqi xodimlarning arizalari bo'yicha natura to'lovi sifatida tovarlar bilan berib borilgan.

Hisoblangan ish haqidan nafaqa fondiga, bandlik fondiga, ijtimoiy sug'urtaga hisoblangan majburiy ajratmalar va to'lovlar bo'yicha jiddiy xatolar va noaniqliklar aniqlanmadi.

5. Soliqlar va boshqa majburiy to'lovlarni hisoblash hamda to'lashning to'g'riligini tekshirish natijalari

Firmada hisoblangan soliqlarning hisob-kitobi tekshirib ko'rilganda, Samarqand shahar soliq inspeksiyasi tomonidan 2001- yil fevral oyida firmada soliq qonunchiligiga amal qilinishi bo'yicha tekshirish o'tkazilganda firmaning 2000- yil faoliyati bo'yicha aniqlangan, qo'shilgan qiymat solig'idan 1.123,4 so'mlik va foyda solig'idan 876,5 so'm qo'shimcha hisoblanganidan boshqa noaniqliklar aniqlanmadi.

Firmada hisoblangan majburiy to'lovlar birlamchi hujjatlar asosida tekshirilganda hisob-kitoblarda noaniqliklar aniqlanmadi.

6. Aktivlarning butligini tekshirish natijalari

Firmada 2001- yil 1- yanvar holatiga jami 10.000.000 so'mlik asosiy vositalar, 41.024 so'mlik qimmatbaho qog'ozlar (aksiyalar), 10.000 so'mlik nomoddiy aktivlar, 30.000 so'mlik o'rnatilmagan uskuna, tugallanmagan qurilish, 20.000.000 so'mlik tovar-moddiy boyliklar mavjud bo'lgan. Ularning butligi inventarizatsiya yo'li bilan aniqlandi. Firma rahbariyati tomonidan tuzilgan imventarizatsiya hay'ati o'tkazgan inventarizatsiya natijalari bo'yicha solishtirma vedomost tuzilib, auditorga taqdim qilindi. Ushbu solishtirma vedomost natijalariga ko'ra, mavjud aktivlarning kamomadi va oshiqchalari aniqlanmagan.

Firmaning ombor mudiri Aliyev Vali bilan moddiy javobgarlik to'g'risida shartnoma tuzilgan.

1999- yilda firmaning omborida tovar-moddiy boyliklarning inventarizatsiyasi o'tkazilmagan.

Bosh kitob ma'lumotlariga ko'ra, 2000- yil 1- yanvar holatiga 41- schotda 12.668,0 ming so'mlik tovar qoldig'i bo'lgan, 1999- yilda «Qurilish materiallari» 10- schotda 382,7 ming so'mlik qoldiq bo'lgan.

2000- yil 31- dekabr holatiga 41- schot ma'lumotlariga ko'ra, 73.850,0 ming so'mlik olib-sotiladigan tovarlar qoldig'i bo'lgan.

Tanlanma usulda tovar-moddiy boyliklar sanog'i o'tkazilganda kamomad va oshiqchalar aniqlanmadi.

7. Tavsiyalar

Firmaning rahbariyatiga, ayniqsa, bosh hisobchisiga firmaning davlat ro'yxatiga olingan Ustavida ko'rsatilgan Ustav fondi miqdoridan oshiq summani balansda va Bosh kiroblarda Ustav fondi sifatida ko'rsatmaslik, uzoq muddatli investitsiya bo'lmagan holda 06- schotda summa ko'rsatmaslik, Bosh kirobda 06- schotda ko'rsatilgan summani balansda 07 va 08- schotlarning ma'lumotlari ko'rsatiladigan qatorda ko'rsatmaslik, debitorlik qarzlari o'z vaqtida undirib olish chora-tadbirlarini ko'rish, firma sotib olgan aksiyalarning olinishini qonuniy asosda tasdiqlovchi hujjatlarni tezda firmaga olish va ularni qat'iy hisob-kitobda saqlash, olingan aksiyalarning emitentlarining sof foydasi va aksiyalarga dividend taqsimoti to'g'risida ma'lumotlarni olib, to'langan dividendlar bilan taqqoslab borish, Bosh kitob va aylanma vedomostlarni qalamda emas, sharikli ruchkada yuritish tavsiya qilinadi.

«Madad» auditorlik
firmasi auditori

Sh. To'ychiyev

«TASDIQLAYMAN»

«TASDIQLAYMAN»

«Boymat» xususiy ishlab
chiqarish-tijorat firmasi direktori

«Madad» auditorlik firmasi
direktori

«___»- may 2001- yil

«___»- may 2001- yil

Samarqand shahridagi «Boymat» xususiy ishlab chiqarish-tijorat firmasining 1999- yil 1- yanvardan 2000- yil 31- dekabrgacha bo'lgan davrdagi moliya-xo'jalik faoliyati bo'yicha o'tkaziladigan auditorlik tekshiruvi.

DASTURI

1. Firma faoliyatining umumiy tavsifi.
2. Firmada ichki nazoratning holatini tekshirish natijalari.
3. Firmada buxgalterlik hisobining holati va moliyaviy hisobotni tekshirish natijalari.
4. Firmaning moliyaviy-xo'jalik faoliyatini amalga oshirishda qonunchilik talablariga rioya qilinishini tekshirish natijalari.
5. Soliqlar va boshqa majburiy to'lovlarni hisoblash hamda to'lashning to'g'riligini tekshirish natijalari.
6. Aktivlarning butligini tekshirish natijalari.
7. Auditorning tavsiyalari.
8. Auditorlik tekshiruvi natijalari haqida auditorlik hisoboti va xulosa tayyorlab «Buyurtmachi»ga o'z tavsiyalari bilan taqdim etish.

«Madad» auditorlik
firmasi auditori

Sh. To'ychiyev

**Auditorlik tekshiruvi natijalari haqidagi hujjatlarni
topshirish va qabul qilib olish
DALOLATNOMASI**

200__ - yil « ____ » - aprel.

Samarqand shahri.

Biz kim, Samarqand viloyat «Madad» auditorlik firmasi auditori _____ va _____ bosh hisobchisi _____ lar tuzamiz ushbu dalolatnomani shu haqdakim, «Madad» auditorlik firmasi bilan _____ o'rtasida tuzilgan 2001- yil « ____ »

_____ dagi auditorlik tekshiruvi o'tkazish to'g'risidagi shartnomaga asosan, «Madad» auditorlik firmasining auditori _____ tomonidan tasdiqlangan

dasturga muvofiq o'tkazilgan auditorlik tekshiruvi natijalari haqidagi auditorlik hisoboti va auditorlik xulosasi barcha ilovalari bilan « ____ » varaqdan iborat « ____ » jildda qabul qilib olindi.

O'tkazilgan auditorlik tekshiruvi natijalari bo'yicha auditorga va auditorlik firmasiga da'volar va e'tirozlar bildirilmadi.

Topshirdi:

«Madad» auditorlik

firmasi auditori _____

Qabul qilib oldi: _____

Bosh hisobchi _____

M.O'.

**Samarqand shahridagi «Samar» xususiy ishlab
chiqarish-tijorat firmasiga kasbga doir ko'rsatilgan
xizmatlar natijalari to'g'risida
HISOBOT**

«SAMAR» xususiy ishlab chiqarish-tijorat firmasi

Firmaning manzili: Samarqand shahri, Darxon ko'chasi, 14- uy.

«Ipak Yo'li» Aksionerlik tijorat bankining «Umar» filialidagi hisob raqami 20208000600286649001

kod 00283 Soliq to'lovchining identifikatsiya raqami 200998670

2001- yil 14- may.

Samarqand shahri.

Samarqand shahar, Chelak ko'chasi 54- uyda joylashgan «Madad» xususiy auditorlik firmasi auditori Sh. Musurmonov tomonidan, auditor malaka sertifikati 00705- sonli, «Samar» xususiy ishlab chiqarish-tijorat firmasi va «Madad» auditorlik firmasi o'rtasida firmaga kasbga doir xizmatlar ko'rsatish to'g'risida 2001- yil 3- mayda tuzilgan 97- sonli shartnomaga muvofiq va «Madad» auditorlik firmasiga O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi tomonidan 2001- yil 27- fevralda berilgan auditorlik faoliyati bilan shug'ullanish huquqini beruvchi 00007- sonli litsenziyaga asosan «Samar» xususiy ishlab chiqarish-tijorat firmasining 2000- yil 1- yanvardan 2000- yil 31- dekabrga qadar bo'lgan davrdagi faoliyati davomida firmaning soliqlar hisob-kitobi bo'yicha kasbga doir xizmatlar ko'rsatildi.

Kasbga doir xizmatlar ko'rsatish mobaynida firmaning 2000- yil davomida to'lashi lozim bo'lgan soliqlarning turlari bo'yicha hisob-kitoblar firma buxgalteriyasida mavjud bo'lgan hujjatlar asosida qayta tuzildi.

Xizmatlar ko'rsatish davomida firmaning hisobchilari tomonidan 2000- yilning 4- choragida sotilgan 2.000.000 so'mlik tovarlardan tushgan 2.000.000 so'mlik tushumdan hisoblangan qo'shilgan qiymat solig'i bo'yicha 18.345 so'm kam hisoblangani aniqlanib, ushbu soliq turi bo'yicha

qaytadan hisob-kitob tayyorlab berildi (Hisob-kitoblar ilova qilindi).

Firmaning 2000- yil yakuni bo'yicha sof foydasini hisoblashda firma hisobchilari tomonidan 2.000 so'm xato qilinib, kam hisoblangani aniqlandi, ya'ni xo'jalik sudi tomonidan firmaga nisbatan qo'llanilgan va undirilgan jarimani foyda solig'ini hisoblashda soliq solinadigan bazaga qayta qo'shilmasligi natijasida 2.000 so'm foyda solig'i kam hisoblangani aniqlandi va ushbu xato tuzatilib, ushbu soliq turi bo'yicha qaytadan hisob-kitoblar tayyorlab berildi (Hisob-kitoblar ilova qilindi).

Boshqa soliq turlari bo'yicha ko'rsatilgan kasbga doir xizmatlar ham birma-bir sanab o'tiladi va ilovalar ko'rsatiladi.

«Madad» auditorlik
firmasi auditori

Sh. Musurmonov

**Kasbga doir xizmatlar ko'rsatish natijalari haqidagi
hisobotni topshirish va qabul qilib olish
DALOLATNOMASI**

2001- yil «___»- aprel.

Samarqand shahri.

Biz kim, Samarqand viloyat «Madad» auditorlik firmasi direktori X.A.Abdusalomov va Samarqand shahridagi «Samar» xususiy ishlab chiqarish-tijorat firmasi direktori S.S.Salimovlar tuzamiz ushbu dalolatnomani shu haqdakim, «Madad» auditorlik firmasi bilan «Samar» xususiy ishlab chiqarish-tijorat firmasi o'rtasida 2001- yil 3- mayda tuzilgan «Samar» firmasiga kasbga doir xizmatlar ko'rsatish to'g'risidagi shartnomaga asosan, «Madad» auditorlik firmasining direktori va «Samar» xususiy ishlab chiqarish-tijorat firmasining direktori tomonidan tasdiqlangan dasturga muvofiq o'tkazilgan kasbga doir xizmatlar ko'rsatish natijalari haqidagi hisobot barcha ilovalari bilan «___» varaqdan iborat «___» jildda qabul qilib olindi.

Ko'rsatilgan kasbga doir xizmatlar natijalari bo'yicha auditorga va auditorlik firmasiga da'volar va e'tirozlar bildirilmadi.

Topshirdi:

«Madad» auditorlik
firmasi direktori

X.A. Abdusalomov

Qabul qilib oldi:

«Samar» xususiy ishlab chiqarish-
tijorat firmasi direktori

S.S. Salimov

M.O'.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. I.A. Karimov. «O'zbekiston iqtisodiy islohotlarni chuqurlashtirish yo'lida». T., «O'zbekiston», 1995.
2. I.A. Karimov. «O'zbekiston XXI asr bo'sag'asida: xavfsizlikka tahdid, barqarorlik shartlari va taraqqiyot kafolatlari». T., 1997.
3. O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi. T., «O'zbekiston», 1992.
4. O'zbekiston Respublikasining «O'zbekiston Respublikasida milkchilik to'g'risida»gi Qonun (1990- yil 31- oktabr). T., 1992.
5. O'zbekiston Respublikasining «O'zbekiston Respublikasida korxonalar to'g'risida»gi Qonuni (1991- yil 15- fevral). T., 1992.
6. O'zbekiston Respublikasining «O'zbekiston Respublikasida tadbirkorlik to'g'risida»gi Qonun (1991- yil 15- fevral). T., 1992.
7. O'zbekiston Respublikasining «Auditorlik faoliyati to'g'risida»gi Qonun (1992- yil 9- dekabr). T., «Adolat». 1994. 42—49-betlar.
8. O'zbekiston Respublikasining «Buxgalteriya hisobi to'g'risida»gi Qonun (1996- yil 10- avgust). T., «Xalq so'zi». 12. X. 1996.
9. O'zbekiston Respublikasining «Auditorlik faoliyati to'g'risida» (yangi tahrirda)gi Qonun. (2000- yil 26- may). «Xalq so'zi». 13.VI.2000.
10. O'zbekiston Respublikasida «Buxgalteriya hisobi va hisoboti to'g'risida Nizom» Vazirlar Mahkamasining 1944- yil 26- martdagi 164-sonli qaroriga ilova.
11. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2000- yil 22-sentabrdagi 365-sonli qarori, 4 ta ilova bilan.
12. Auditor malaka sertifikatini berish tartibi to'g'risida nizom. № 977. 13- oktabr 2000- yil.
13. Актуальные проблемы учета, аудита и совершенствования финансово-кредитной системы в условиях рыночных отношений. 14—16 XII—1993 СамКИ—1993.
14. Э. А. Арнес, Дж. К. Лоббек. «Аудит». М. Финансы и статистика. 1995.
15. E. F. Gadoyev va boshqalar. «Boshlovchilar uchun buxgalteriya hisobi». 1996.
16. Ш. К. Гатаулин, Э. Ф. Гадоев, Л. П. Югай. «Рекомендации применению журнально-ордерной формы бухгалтерской отчетности».

17. Дж. К. Ван Хоржс. «Значение финансового менеджмента». М., Финансы и статистика. 2000. С. 788.
18. Ю. М. Иткин, А. Сотиболдиев, Э. Ф. Гадоев, М. М. Тулаходжаева. «Бухгалтерский учет в условиях рыночной экономики Узбекистана». Т., 1999. I—II части.
19. К. Дури. «Введение в управленческий и производственный учет». М., Аудит. Юнити, 1998. С. 582.
20. N. S. Sanayev. «Audit va taftish». Т., «Fan», 1997.
21. K. B. Urazov, S. N. Toshnazarov. «Xalqaro uchot asoslari» S. 1995.
22. Z. Mamatov va boshqalar «Audit», 2002- y. 150 bet.
23. X.N. Musayev. Samarqand, «Audit» 2002- y. 160 bet.

QO‘SHIMCHA ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Gazeta SBX №38 (374)2001- y. 18- sentabr 1—2- bet.
2. Korxonalarda buxgalteriya hisobi SXB-I qism 2001- y.
3. M. K. Pardayev, B. I. Isroilov. «Iqtisodiy tahlil» 2-qism T. 2001- y. 255 b.
4. Национальные стандарты бухгалтерского учета Республики Узбекистан. Т., 2001 г. 194 бет.
5. X. N. Musayev. «AUDIT» Samarqand 2001- y. 51 bet.
6. Z. T. Mamatov, D. E. Norbekov, K. A. Shkarov. «Audit» T. 2002- y. 280 bet.
7. План счетов бухгалтерского учета УзРБМС — 21 Т. 2000. 216 с.
8. М. Х. Сайидов. «Финансирование высших учебных заведений». «Молния». Т., 2001. 295 с.

MUNDARIJA

Kirish	3
1- mashg'ulot. Audit haqida tushuncha	5
2- mashg'ulot. Audit va uning turlari, shakllari	6
3—4- mashg'ulotlar. Auditorlik firmalari ishini rejalashtirish va tashkil qilish	6
5- mashg'ulot. Pul mablag'lari va qimmatbaho qog'ozlarni audit va taftish qilish	8
6- mashg'ulot. Hisob-kitob va kredit operatsiyalari bo'yicha audit hamda taftish o'tkazish	14
7- mashg'ulot. Moddiy qiymatliklarni audit qilish	16
8- mashg'ulot. Asosiy vositalarni audit va taftish qilish	19
9- mashg'ulot. Chorva mollarining mavjud bosh soni hamda poda harakatini nazorat va taftish qilish	21
10- mashg'ulot. Yordamchi va asosiy ishlab chiqarishlarda foydalanilmayotgan zaxiralarni aniqlash hamda audit xulosalarini yozish	26
11- mashg'ulot. Yordamchi ishlab chiqarish bo'linmalarining samaradorligini audit va taftish qilish	26
12- mashg'ulot. Mahsulotlarni yetishtirish va ishlarning bajarilishini audit hamda taftish qilish	27
13- mashg'ulot. Korxona foyda va zararlarini audit qilish	28
14- mashg'ulot. Umumlashtiruvchi moliyaviy ko'rsatkichlarni audit qilish	31
15- mashg'ulot. Auditorlik faoliyatida xatoni baholash	35
16- mashg'ulot. Buxgalteriya hisobi va ichki xo'jalik auditing tashkil qilinishini audit qilish	37
«Auditorlik hisoboti va moliyaviy hisobot to'g'risidagi auditorlik xulosasi» auditorlik faoliyati milliy andozasi (70- son AFMA)	40

1- §. Umumiy qoidalar	40
2- §. Asosiy tushunchalar	41
3- §. Auditorlik xulosasining tuzilishi	41
4- §. Auditorlik hisobotining kirish qismi	42
5- §. Auditorlik hisobotining tahliliy qismi	42
6- §. Auditorlik hisobotining yakuniy qismi	44
7- §. Auditorlik hisoboti uchun javobgarlik	44
8- §. Auditorlik xulosasining tuzilishi	44
9- §. Auditorlik xulosasida adresat	45
10- §. Auditorlik xulosasining kirish qismi	45
11- §. Auditorlik xulosasining qayd etish qismi	46
12- §. Auditorlik xulosasining yakuniy qismi	46
13- §. Auditorlik xulosasining sanasi	46
14- §. Auditorlik xulosasidagi imzolar	46
15- §. Auditorlik xulosalarining turlari	47
16- §. Ijobiy auditorlik xulosasi	47
17- §. Salbiy auditorlik xulosasi	47
18- §. Auditorlik xulosasini tuzishdan bosh tortish	48
19- §. Auditorlik xulosasini taqdim etish	48
20- §. Auditorlik xulosasi uchun javobgarlik	49
«Auditorlik tashkilotlarining kasbga doir xizmatlari» O'zbekiston	
Respublikasi auditorlik faoliyati milliy standarti (90- son afma) ...	53
1- §. Umumiy qoidalar	53
2- §. Kasbga doir xizmatlar ko'rsatish tartibi	53
3- §. Kasbga doir xizmatlar ro'yxati	54
4- §. Kasbga doir xizmatlar ko'rsatish shartnomasini bajarishning umumiy prinsiplari	55
5- §. Shartnoma tuzilayotganda hal qilinadigan masalalar	56
6- §. Taomillar va isbot-dalillar	56
7- §. Kasbga doir ko'rsatilgan xizmatlar natijalari to'g'risida hisobot .	57
8- §. Kasbga doir xizmatlar uchun javobgarlik	57

N. Sanayev, G'. Sanayev

**AUDIT FANI BO'YICHA AMALIY
MASHG'ULOTLAR TO'PLAMI**

Muharrir A. Ziyodov

Musavvir J. Gurova

Texnik muharrir T. Smirnova

Musahhih M. Akromova

Kompyuterda tayyorlovchi Ye. Gilmutdinova

Bosishga 24.05.04- y. da ruxsat etildi. Bichimi $84 \times 108 \frac{1}{32}$.
«Tayms» garniturada ofset bosma usulida bosildi. Shartli b.t. 4,2.
Nashr b.t. 4,5. Jami 2000 nusxa. 84- raqamli buyurtma.

«ARNAPRINT» MCHJ bosmaxonasida bosildi.
Toshkent, H.Boyqaro ko'chasi, 51.

